

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Tomáš Kučva

**SPOLEČNÍCI V JEDNOTLIVÝCH FORMÁCH
OBCHODNÍCH SPOLEČNOSTÍ**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Tomáš Horáček, PhD.

Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 22.08.2018

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 159 740 znaků včetně mezer.

Tomáš Kučva

Praha dne 22. 8. 2018

Poděkování

Děkuji panu JUDr. Tomáši Horáčkovi, PhD., za vstřícnost a trpělivost v průběhu vypracování této práce, stejně jako za podnětné připomínky a rady. Za trpělivost a solidaritu děkuji i všem ve svém profesním okolí, neb právě díky nim jsem mohl věnovat této závěrečné práci dostatek času a úsilí.

Obsah

Úvod	1
1. Obecně k jednotlivým formám obchodních společností	2
1.1 Veřejná obchodní společnost	2
1.2 Komanditní společnost	3
1.3 Společnost s ručením omezeným	4
1.4 Akciová společnost	8
2. Členství v obchodní společnosti	10
2.1 Vznik účasti společníka	10
2.1.1 Vznik účasti společníka ve veřejné obchodní společnosti	10
2.1.2 Vznik účasti společníka v komanditní společnosti	11
2.1.3 Vznik účasti společníka ve společnosti s ručením omezeným	12
2.1.4 Vznik účasti společníka v akciové společnosti	13
2.2 Zánik účasti společníka	15
2.2.1 Zánik účasti společníka veřejné obchodní společnosti	16
2.2.2 Zánik účasti společníka komanditní společnosti	18
2.2.3 Zánik účasti společníka společnosti s ručením omezeným	19
2.2.4 Zánik účasti společníka akciové společnosti	22
3. Vybraná majetková práva a povinnosti společníků	24
3.1 Právo na podíl na zisku	24
3.1.1 Právo na podíl na zisku společníka veřejné obchodní společnosti	25
3.1.2 Právo na podíl na zisku společníka komanditní společnosti	26
3.1.3 Právo na podíl na zisku společníka společnosti s ručením omezeným	27
3.1.4 Právo na podíl na zisku společníka akciové společnosti	27
3.2 Vkladová povinnost	30
3.2.1 Vkladová povinnost společníka veřejné obchodní společnosti	30
3.2.2 Vkladová povinnost společníka KS	31
3.2.3 Vkladová povinnost společníka SRO	33
3.2.4 Vkladová povinnost akcionáře	34
3.3 Ručení společníků	35
3.3.1 Ručení společníka VOS	35

3.3.2	Ručení společníka KS	36
3.3.3	Ručení společníka společnosti s ručením omezeným	37
3.3.4	Ručení akcionáře	40
3.3.5	Prvky prolamování majetkové samostatnosti společnosti v zákoně o obchodních korporacích	40
4.	Vybraná nemajetková práva a povinnosti společníků	43
4.1	Hlasovací právo	43
4.1.1	Hlasovací právo společníka veřejné obchodní společnosti	43
4.1.2	Hlasovací právo společníka komanditní společnosti	45
4.1.3	Hlasovací právo společníka společnosti s ručením omezeným	45
4.1.4	Hlasovací právo společníka akciové společnosti	48
4.2	Právo domáhat se neplatnosti usnesení valné hromady	52
4.3	Práva kvalifikovaných společníků	53
4.4	Právo na informace	56
4.5	Povinnost loajality	57
4.6	Derivativní žaloby společníků	62
Závěr	64
Seznam použitých zkratk	66
Seznam použité literatury	66
Abstrakt	72
Abstract	73
Seznam klíčových slov / keywords list	74
Název práce v anglickém jazyce / Thesis title in english	74

Úvod

Postavení společníků v jednotlivých formách obchodních společností je tématem natolik širokým, že jeho komplexní zpracování by bezesporu vydalo na odbornou monografii o několika dílech. Zachycení všech aspektů problematiky za zachování rozsahu závěrečné práce by rezultovalo v přílišnou mělkost, naopak hlubší analýza vybraných otázek by vyústila ve značnou disproporci a nedostatečné postižení tématu jako celku. Rukopis je výsledkem snahy o nalezení kompromisu mezi obecným a konkrétním. V rámci této snahy se v textu nevěnuji postavení společníka v nadnárodních formách obchodních korporací, tedy v evropské akciové společnosti a evropském hospodářském zájmovém sdružení. Taktéž úpravě komanditní společnosti se v této práci dostává relativně méně prostoru, s přihlédnutím k omezené míře jejího významu v českém prostředí a provázanosti s úpravou veřejné obchodní společnosti.

V rámci záměru zachování logické stavby textu a utvoření kontextu pro pozdější kapitoly se v kapitole první nejprve věnuji jednotlivým formám obchodních společností v kontextu jejich významu pro podnikání i obchodní právo. V následujících kapitolách si práce klade za cíl postihnout pouze vybrané aspekty postavení společníků obchodních společností, tyto blíže rozebrat a stavět je do vzájemné komparace. Některé otázky postavení společníků, kterým se blíže věnovaly závěrečné práce jiných autorů, jako je například povaha podílu ve společnosti a dispozice s ním, jsou v tomto textu rozebírány toliko okrajově a slouží spíše k doplnění kontextu jiným otázkám. Taktéž postavení společníků v kontextu přeměn obchodních společností ponechávám úžeji zaměřeným dílům. V konkrétních případech se snažím o zamyšlení nad účelností, systematikou a úplností právní úpravy za snahy o nalezení rozumných východisek. V některých případech si dovoluji polemizovat se závěry autorů použité literatury, přičemž účelem této polemiky není čtenáře přesvědčit o závěru mém, oproti jiným autorům bezesporu méně kvalifikovaným, ale spíše podnítit k hlubšímu zamyšlení a dovození závěru vlastního.

Přestože v době uzavření rukopisu uplynulo již téměř 5 let od rekonstrukce, považují diskuzi o ní stále za velice živou, a proto se v některých částech uchylují ke komparacím nové právní úpravy s předešlou.

Cílem práce je nalézt a pojmenovat nejvýraznější prvky diference mezi právním postavením společníků v jednotlivých formách obchodních korporací, tyto dále analyzovat a šetřit jejich průběžných i konečných důsledků pro fungování korporace i samotný společnícký substrát.

1. Obecně k jednotlivým formám obchodních společností

1.1 Veřejná obchodní společnost

Veřejná obchodní společnost je v českém právu jedinou formou ryze osobní společnosti, především na základě neomezeného ručení společníků za její dluhy. Na rozdíl od jejích ekvivalentů například v německém či rakouském právu, je u nás veřejná obchodní společnost právnickou osobou¹. Charakteristickým znakem je především důraz na osobní účast společníků na její správě a řízení. Na rozdíl od kapitálových společností nevytváří veřejná obchodní společnost v zásadě žádnou vnitřní strukturu orgánů a předpokládá se, že společníci se budou na řízení společnosti účastnit přímo².

V praxi se s formou veřejné obchodní společnosti setkáme především u jednodušších forem podnikání. Tuto formu budou volit ti, jejichž podnikání je vázáno právě na jejich osobní vlastnosti, dovednosti a práci, přičemž nepředpokládají žádné dynamické personální změny, a to především s přihlédnutím k nepřevoditelnosti podílu. Těm poskytuje veřejná obchodní společnost výhodu například v danění příjmů pouze na úrovni společníků, nikoli dvojmo na úrovni společnosti a následně společníků, jako je tomu u kapitálových obchodních společností.

¹ Pokorná, J. In: Eliáš, K., Pokorná, J., Dvořák, T. *Kurs obchodního práva: obchodní společnosti a družstva*. 6. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s.102 ISBN 9788074000485

² Pokorná, A. In: Pokorná, J., Holejšovský, J., Lasák, Pekárek, M. a kolektiv. *Obchodní společnosti a družstva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, s.175 ISBN 9788074004759

Vzhledem k neomezenému ručení se jí naopak vyhnou podnikatelé, jejichž předmětem podnikání je například obchodní činnost ve smyslu nákupu a prodeje zboží, neboť zde jsou exponováni riziku neproplácení faktur od odběratelů, s tím spojené odpovědnosti dodavatelům a obecně zde dochází k vyšším finančním závazkům, jejichž splnění často závisí právě na třetích stranách.

Vzhledem k převažující dispozitivnosti právní úpravy veřejné obchodní společnosti a s tím spojené smluvní volnosti a uplatnění zásady plné autonomie vůle společníků, stejně jako k absenci vnitřní struktury společnosti se této formě společnosti dostává v porovnání s kapitálovými společnostmi podstatně skromnějšího rozsahu reglementace.

1.2 Komanditní společnost

Výchozí definici komanditní společnosti poskytuje zákonodárce v §118 odst. 1 ZOK, jenž komanditní společnost definuje jako společnost, v níž alespoň jeden společník ručí za její dluhy omezeně a alespoň jeden společník neomezeně. Neomezeně ručícím společníkem je komplementář, společníkem s omezeným ručením pak komanditista. Komanditní společnost je obecně kategorizována jako společnost osobní, ačkoli v minulosti bylo toto zařazení přinejmenším nepřesné, neboť § 194 odst. 4 ObchZ stanovil pro postavení komanditistů přiměřené užití ustanovení o společnosti s ručením omezeným. Komanditní společnost tedy byla osobní společností ve vztahu ke komplementářům s kapitálovými prvky v osobách komanditistů. De facto se jednalo o hybridní spojení veřejné obchodní společnosti a společnosti s ručením omezeným, a protože právní postavení komanditistů nepovažují za pouhý prvek, nýbrž zásadní součást podstaty společnosti, přikláním se k pojmu „smíšená společnost“. Po rekodifikaci došlo k velmi zásadní změně, kdy se subsidiárními pro komanditní společnost obecně stala ustanovení o veřejné obchodní společnosti³, čímž se svou povahou vrátila zpět k osobnímu charakteru, předpokládanému již v Osnově obchodního zákona z roku 1937⁴.

³ § 119 ZOK

⁴ Lasák, J. In: Lasák, J., Pokorná, J., Čáp, Z., Doležil, T. a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. díl. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s.809 ISBN 9788074785375.

Když pomineme evropské hospodářské zájmové sdružení, je komanditní společnost nejméně užívanou formou obchodní společnosti v České republice. K 16. 6. 2018 je v obchodním rejstříku registrováno pouhých 721 subjektů⁵. Domnívám se, že poté, co účinností ZOK společnosti s ručením omezeným odpadla povinnost vytvářet rezervní fond⁶ a minimální výše základního kapitálu se snížila na 1 Kč, atraktivita komanditní společnosti v očích podnikatelů dále klesla, neboť ve výše uvedeném pozbyla oproti společnosti s ručením omezeným výhod. V této nevelké množině subjektů však nalezneme i některé významné společnosti, jako je například Globus ČR, k.s., nebo Zentiva, k.s. Tyto případy dokládají, že komanditní společnost je přes určitou nevhodnost pro běžné podnikání, která spočívá například ve stručnosti a relativní roztržitosti právní úpravy a obecně nízkou konkurenceschopností především v porovnání se společností s ručením omezeným, stále relevantní formou korporace, a to především pro potřeby komerčních i rodinných investičních struktur, kde investor zaujímá spíše pasivní pozici.

Přestože zákon se vypořádává s úpravou komanditní společnosti z velké části stanovením přiměřeného užití ustanovení o veřejné obchodní společnosti, domnívám se, že vzhledem k významným odlišnostem spočívajícím v kapitálovém prvku se jí v konečném důsledku dostává ještě stručnější právní úpravy než veřejné obchodní společnosti. Roli zde možná hraje již zmíněný nízký zájem o tuto formu společnosti, a tedy i význam pro korporační právo jako takové, hlavním důvodem bude však nepochybně účelnost. Je zřejmé, že pokud by se zákonodárce rozhodl pro komplexní úpravu v rámci Hlavy III.ZOK, nevyhnul by se velkému množství duplicit, převážně s ustanoveními o veřejné obchodní společnosti. Mám však za to, že takovouto úpravou by bylo možné docílit vyšší transparentnosti a vyhnout se mnoha nejasnostem, které s sebou nese četné užívání analogie při aplikaci odkazovaných ustanovení, jakkoli jsou tato řešena judikaturou.

1.3 Společnost s ručením omezeným

Společnost s ručením omezeným lze považovat do jisté míry za artificální konstrukt moderního práva, jenž na rozdíl od ostatních forem společností, o nichž

⁵ Zdroj: Český statistický úřad, dostupné online na <https://rejstrik-firem.kurzy.cz/>

⁶ Povinnost vytvářet rezervní fond není v ZOK zakotvena ani pro akciovou společnost

pojednává tato práce, není výsledkem organického právního vývoje sahajícího do středověku či římského práva. Její původ je třeba hledat v německém právu druhé poloviny 19. století, kde obchodní praxe prokazovala potřebu formy obchodní společnosti, která by svou povahou zaplnila pomyslné místo mezi veřejnou obchodní společností a společností akciovou, ve smyslu omezení ručení společníků při zachování takové vnitřní struktury, která nebude dosahovat tak vysokého stupně komplexnosti jako tomu bylo právě u akciové společnosti a která tak zpřístupní prvky kapitálové společnosti i středním podnikatelům. Práce na nové kodifikaci byly zahájeny roku 1889 a již o 3 roky později byl zákon o s.r.o. schválen Říšským sněmem, přičemž rychlost tohoto legislativního procesu byla důsledkem silné lobby finančních a politických kruhů vilémovského Německa⁷.

Společnost s ručením omezeným je tradičně řazena mezi kapitálové společnosti⁸, což je promítnuto i v §1 odst. 2 ZOK, jenž příslušnost s.r.o. ke kapitálovým společnostem výslovně přiznává. Princip této formy společnosti tedy netkví primárně v kvalitách a osobní účasti společnického substrátu, ale v jeho vkladech a obecně v kapitálové účasti. Mimo obecné pojmové znaky, jako jsou právní subjektivita, způsobilost k právním úkonům a dalších, je jedním z hlavních znaků společnosti s ručením omezeným, jak již vyplývá ze samotného názvu této formy, omezené ručení společníků. Literou zákona – „*Společníci ručí za dluhy společnosti pouze v rozsahu, v jakém nesplnili vkladové povinnosti podle stavu zapsaného v obchodním rejstříku v době, kdy byli věřitelem vyzváni k plnění.*“⁹ Ručením se budu dále zabývat v jiné kapitole této části.

Dalším znakem, jenž byl po dlouhou dobu pro společnost s ručením omezeným zcela typický, je tvorba základního kapitálu jako jeden ze znaků příslušnosti ke kapitálovým společnostem. Sloveso „byl“ je zde užito nepřesně, ale záměrně, protože přes jeho formální setrvání v právní úpravě je jeho faktický dopad na společnost od účinnosti ZOK přinejmenším sporný, a to z důvodu snížení jeho minimální výše z 200 000 Kč na pouhou jednu korunu. Podstata povinné tvorby základního kapitálu tkvěla v dřívějším pojetí převážně v jeho garanční funkci, která však ani tehdy nebyla

⁷ Dvořák, T. *Společnost s ručením omezeným*, 3., přepracované vydání. ASPI-Wolters Kluwer, 2008, s. 2 ISBN 9788073573447

⁸ Společnost s ručením omezeným však vykazuje prvky osobní společnosti.

⁹ § 132 odst. 1 ZOK

valná, a to jak z důvodu relativně malé výše minimálního základního kapitálu¹⁰, tak proto, že přes povinnost zachovávat základní kapitál v zákonem určené minimální výši po celou dobu existence společnosti, konstituovanou absencí práva na vrácení vložených vkladů společníků za dobu trvání společnosti, postrádala tato povinnost v praxi jakoukoli funkčnost. Pokud jako podnikatel využiji většinu základního kapitálu například na vyplácení mezd v době, kdy společnost ještě nevykazuje žádný zisk, prostředky vložené do základního kapitálu tím mohu zcela vyčerpat, aniž by se reálně promítly do obchodního majetku společnosti. Dnes je v případě založení společnosti se základním kapitálem 1 Kč a obdobným tato garanční funkce zcela upozaděna a stává se jakýmsi formálním reziduem dřívějšího pojetí. Na pojetí společnosti s ručením omezeným jako kapitálové společnosti však toto koncepční oslabení garanční funkce základního kapitálu nic nemění, neboť diferenciaci osobních a kapitálových společností nelze redukovat pouze na tento aspekt základního kapitálu *per se*. Další funkcí základního kapitálu, na níž jeho výše nemá vliv, je určení majetkové účasti jednotlivých společníků na společnosti, neboť za předpokladu, že společenská smlouva nestanoví jinak, je tato účast dána poměrem vkladu společníka k výši základního kapitálu společnosti.

Důvodová zpráva ZOK o důvodech volby konkrétní částky mlčí, přičemž se domnívám, že zákonodárce zvolil právě 1 Kč z důvodu její nejvyšší možné symboliky. Zde se sluší zmínit určitou nepraktičnost této volby, která vyvěrá z faktu, že základní kapitál ve výši 1 Kč nelze dělit, neboť „... *minimální výše vkladů je 1 Kč, ledaže společenská smlouva určí, že výše vkladu je vyšší*¹¹. Pokud se tedy jediný společník společnosti s ručením omezeným se základním kapitálem 1 Kč rozhodne dělit svůj podíl, bude nejprve nucen navýšit základní kapitál na dělitelnou částku, což s sebou nese určitou administrativní zátěž. Jsem toho názoru, že od podnikatele nelze očekávat, že si tuto eventualitu v době zakládání společnosti plně uvědomí. Zvýšení minimální výše základního kapitálu například na 100 Kč by vznik takovýchto situací zcela eliminovalo, přičemž jistá symboličnost částky by byla ponechána.

Ve snížení minimální výše základního kapitálu na 1 Kč spatřuji výhodu v tom, že zatímco dříve nebylo možné letným pohledem do obchodního rejstříku odhadnout,

¹⁰ Dvořák, T. *Společnost s ručením omezeným*, 3., přepracované vydání. ASPI-Wolters Kluwer, 2008, s. 325 ISBN 9788073573447

¹¹ §142 odst. 1 ZOK

nakolik je společnost s ručením omezeným v obchodní rovině legitimním subjektem a usoudit na její serióznost, protože všechny společnosti vytvářely základní kapitál ve výši 200 000 Kč, resp. 100 000 Kč¹² obligatorně, dnes lze o tomto usuzovat o poznání snadněji. V tom tkví další, v praxi velmi funkční aspekt základního kapitálu, a sice jeho význam pro posouzení síly, vážnosti a rozsahu prostředků dané společnosti.

Společnost s ručením omezeným je zdaleka nejpopulárnější formou obchodní společnosti v České republice. Dle dat ČSÚ je k červnu roku 2018 v obchodním rejstříku zapsáno 449 190 společností s ručením omezeným, oproti 26 252 akciovým společnostem, 6 293 veřejným obchodním společnostem a 721 společností komanditním. Tato forma společnosti je nejčastěji využívána malými a středními podnikateli, a to mimo jiné z důvodů převážení dispozitivnosti v právní úpravě, která podnikatelům poskytuje dostatečnou autonomii vůle a variabilitu právního postavení jejich společníků i její samotné vnitřní struktury, a tím i možnost flexibilně reagovat na dynamicky se vyvíjející potřeby podnikání.

Jak bylo zmíněno v úvodu této kapitoly, představuje společnost s ručením omezeným jakýsi kompromis mezi akciovou společností a veřejnou obchodní společností, kdy pravidelným znakem společnosti je osobní účast společníků na jejím řízení, ale zároveň poskytuje volnost především v dispozici s obchodními podíly, protože je velmi populární například mezi technologickými „startupy“, kde se přes počáteční ryze osobní povahu podnikání do budoucna počítá s kapitálovým přistoupením dalších společníků – investorů.

Na rozdíl od osobních společností není existence společnosti s ručením omezeným závislá na přítomnosti a osobní aktivní účasti, vlastnostech, znalostech a dovednostech konkrétních společníků. Důraz je zde kladen na práva a povinnosti poskytovat finanční a jiná plnění, což je na druhé straně vyváжено jistým oslabením společníků tuto společnost bezprostředně kontrolovat. V první řadě je třeba uvést, že společníci společnosti s ručením omezeným se z titulu své účasti na společnosti nestávají podnikateli, což potvrzuje také Nejvyšší soud^{13, 14}. Z povahy předmětu

¹² Novela obchodního zákoníku č. 370/2000 Sb. účinná k 1. 1. 2001 přinesla zvýšení základního kapitálu ze 100 000 Kč na 200 000 Kč.

¹³ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 7. 1996, sp. zn. 3 Cdo 851/96, rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 1. 2006, sp. zn. 22 Cdo 103/2005

¹⁴ Havlík, A. Rozvolňování vztahu mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem v protikladu k vývoji interpretace §75 zákoníku práce – podnět k zamyšlení, *Práce a mzda*. 2004, č. 6–7, s. 83

judikátu vyplývá, že tato skutečnost je relevantní právě mimo jiné i pro posuzování případů porušení zákazu konkurence zaměstnanců – společníků společnosti s ručením omezeným.

1.4 Akciová společnost

Akciovou společnost řadí české právo společně se společnostmi s ručením omezeným mezi kapitálové obchodní korporace, přičemž oproti s.r.o. postrádá akciová společnost osobní prvky spočívající zejména v omezeném ručení společníků, a proto je obecně označována také jako ryzí kapitálová společnost. Počátky akciové společnosti je třeba hledat už v římském právu, konkrétně v entitě nazývané *societas publicanorum*, ve které bylo možno spatřovat prvky typické pro dnešní kapitálové společnosti, jako je možnost investice do society formou podílových certifikátů obchodovaných na starořímských finančních trzích nebo fakt, že smrt společníka nebyla nutně spojována se zánikem společnosti¹⁵. Jedním ze základních znaků akciové společnosti osob je „... nahrazení svázanosti korporace s konkrétními osobami a jejich osobní účastí na činnosti korporace účastí pouze majetkovou vyjádřenou zejména vklady společníků do základního kapitálu korporace a možností změn v osobách společníků“¹⁶.

Zákon definuje akciovou společnost jako společnost, jejíž základní kapitál je rozvržen na určitý počet akcií.¹⁷ To je také znak diferencující akciovou společnost od ostatních forem společností vyjma evropské společnosti, jež je její variací. Oproti původní úpravě obsažené v obchodním zákoníku si lze povšimnout vypuštění požadavku na určitou jmenovitou hodnotu každé akcie. V této absenci se promítá nová možnost vydávat tzv. „kusové“ akcie, neboli akcie bez jmenovité hodnoty, představující stejné podíly na základním kapitálu¹⁸. Jak vyplývá z definice, je základní kapitál tvořen akciemi, přičemž tyto lze, mimo fakt že představují část základního kapitálu, vnímat v dalších dvou rovinách, a sice jako cenný papír a jako soubor práv a povinností jejich vlastníka (akcionáře).

¹⁵ Borkovec, A., *Akciová společnost a rozptýlené vlastnictví*. Praha: Leges, 2013, s. 15 ISBN 88075020192

¹⁶ Prosser, M. In: Hejda, J. a kol. *Akciová společnost: zásadní změny podle nového zákona o obchodních korporacích, shrnutí hlavních rozdílů dřívější a současné právní úpravy, nejdůležitější dopady nové právní úpravy*. 1. vyd. Olomouc: Anag, 2014, s. 17 ISBN 9788072638918

¹⁷ §243 odst. 1 ZOK

¹⁸ Šuk, P. In: Štenglová, I., Havel, B., Čileček, F., Kuhn, P., Šuk, P., *Zákon o obchodních korporacích*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 365 ISBN 9788074004803

V přímé komparaci postavení akcionáře akciové společnosti s postavením společníka společnosti s ručením omezeným dojdeme k zásadní odlišnosti. Jak bylo zmíněno výše, akciová společnost oproti společnosti s ručením omezeným postrádá osobní prvky spočívající v omezeném ručení společníků. Akcionář na rozdíl od společníka společnosti s ručením omezeným neručí za závazky společnosti ani v případě, že ještě nesplnil vkladovou povinnost. Z pohledu postavení společníka se zde tedy projevuje absolutní majetková samostatnost akcionářova podílu ve společnosti reprezentovaném účastnickým cenným papírem. Dále si lze povšimnout, že zákon o obchodních korporacích se v úpravě akciové společnosti věnuje vztahům mezi společností a akcionáři detailněji, než je tomu tak v ostatních formách společností. Jmenujme například § 244 ZOK, který výslovně stanoví, že „... společnost zachází za stejných podmínek se všemi akcionáři stejně“, a taktéž vyslovuje zdánlivost právních jednání, jejichž účelem je bezdůvodné zvýhodnění akcionáře na úkor společnosti nebo jiných akcionářů. Zde se nepochybně promítá fakt, že akcionáři jsou od řízení společnosti izolováni více, než je tomu u společníků společnosti s ručením omezeným, neboť mezi akcionáři a společností se obecně nepředpokládají tak úzké vazby, ba naopak akcionáři jsou často zcela pasivní.

Tím se dostáváme k dalšímu specifickému znaku akciové společnosti, který ji odlišuje od jiných forem společností, a sice faktu, že akcionáři zásadně delegují správu a řízení společnosti na profesionální management a sami se na ní podílejí toliko prostřednictvím valné hromady. V praxi je počet akcionářů především ve volně obchodovatelných společnostech často tak vysoký, že má běžný akcionář jen velmi omezené možnosti svoji vůli do rozhodování promítnout. Této problematice se však budu věnovat v jedné z dalších kapitol. Z povahy společnosti dále vyplývá také její nezávislost na účasti konkrétních akcionářů, a tedy skutečnost, že podíly inkorporované do akcií jsou zásadně převoditelné, a společnost tak může dosáhnout v podstatě neomezeného trvání.

2. Členství v obchodní společnosti

2.1 Vznik účasti společníka

2.1.1 Vznik účasti společníka ve veřejné obchodní společnosti

Obecně způsoby vzniku účasti společníka v obchodních společnostech dělíme na originární a derivativní. Originární vznik členství ve veřejné obchodní společnosti, tedy členství bez právního předchůdce, je možné toliko ve dvou případech. *Pro primo* je-li společník stranou společenské smlouvy nově vznikající společnosti (zakladatelem), *pro secundo* přistupuje-li do společnosti jako extraneus změnou společenské smlouvy za souhlasu všech společníků. Společníkem se stává okamžikem zapsání společnosti do obchodního rejstříku¹⁹. Z hlediska podmínek, za kterých je fyzická nebo právnická osoba způsobilá stát se společníkem, je úprava veřejné obchodní společnosti značně odlišná od úpravy společností kapitálových, a to zejména stanovením požadavku formulovaném v § 95 odst 3 ZOK, který vylučuje osoby, na jejichž majetek byl v uplynulých 3 letech prohlášen konkurs, pro nedostatek majetku nebylo zahájeno insolvenční řízení nebo byl konkurs zrušen pro majetek zcela nepostačující. Tyto podmínky musí společník splňovat po celou dobu trvání společnosti, neboť s nástupem těchto skutečností spojuje zákon v § 113 písm. e) zrušení samotné společnosti.

Ohledně derivativního vzniku členství přinesl zákon 90/2012 Sb. značný posun oproti předchozí úpravě, a sice implementací explicitního zákazu převodu podílu společníka ve veřejné obchodní společnosti, který je vyjádřen v §116. Vzhledem k absenci zákazu převodu podílu *expressis verbis* v Obchodním zákoníku se dříve nemožnost převodu podílu toliko dovozovala ze samotné podstaty osobní společnosti. Zásadním byl v této věci i názor nejvyššího soudu, který v odůvodnění argumentoval mimo jiné tím, že připuštění převodu podílu by znamenalo „... že společník veřejné obchodní společnosti může převodem svého podílu opustit společnost a bez ohledu na vůli ostatních společníků dosadit do ní, třeba i proti vůli ostatních společníků, nového společníka“²⁰. Jakkoli se tato argumentace zdá jasná a logická, v některé odborné

¹⁹§95 ZOK stanoví, že veřejná obchodní společnost je společnost alespoň dvou osob, ergo nepřipadá v úvahu zakladatelská listina, neb zakladatelské právní jednání bude vždy dvou- a vícestranné.

²⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 9. 2008, sp. zn. 29 Cdo 646/2008

literatuře se možnost převodu podílu explicitně²¹ i implicitně²² připouštěla. Ani v konjunkci s ustanovením §110, které říká, že společník může do společnosti přistoupit nebo z ní vystoupit změnou společenské smlouvy, však nelze dovodit, že se jedná o jediný derivativní způsob. Napovídá tak již dikce ustanovení, která obsahuje slovo „může“ a zároveň nijak nevyjadřuje uzavřenost tohoto jednoprvkového výčtu. To potvrzuje i důvodová zpráva, která poznamenává, že §116 nevylučuje možnost smluvní cese dle občanského zákoníku²³.

Jak uvádí Dvořák, právní postavení společníka zakladatele a společníka přistoupivšího ke společenské smlouvě se formálně neliší, nicméně fakticky je zakladatel zvýhodněn tím, že se podílí na vzniku primární společenské smlouvy a může si ji tak přizpůsobit dle svých představ, stejně jako může účinně bránit změně společenské struktury společnosti v budoucnu²⁴. Tyto „výhody“ jsou však dle mého názoru spíše relativní, protože právní nástupce společníka může stejně jako on iniciovat změny společenské smlouvy, kde je mimo souladu s kogentními ustanoveními o veřejné obchodní společnosti limitován jen svými vyjednávacími schopnostmi.

2.1.2 Vznik účasti společníka v komanditní společnosti

Na komanditní společnost se přiměřeně použijí ustanovení o veřejné obchodní společnosti. Úprava originárního i derivativního vzniku členství komplementáře je tedy přiměřená úpravě společníka veřejné obchodní společnosti. Úprava derivativního vzniku účasti komanditisty je naproti tomu ovládána přiměřeným užitím ustanovení o převodu podílu ve společnosti s ručením omezením. Nicméně tak můžeme pouze dovozovat z podstaty komanditní společnosti²⁵. § 123 ZOK totiž výslovně neuvádí, že ustanovení o převodu podílu ve společnosti s ručením omezeným se přiměřeně použijí pouze pro komanditisty, ale stanoví tak obecně. Vzniká zde tedy situace, kdy dvě ustanovení (§119 a §123 ZOK) odkazují na dvě vzájemně kolidující úpravy, neboť ve

²¹ Eliáš, K. a kol.: *Kurs obchodního práva, Právnícké osoby jako podnikatelé*, 1. vydání, Praha: C. H. BECK, 1995, s. 47 ISBN 8071793914

²² Dvořák, T. *Veřejná obchodní společnost*. Praha: ASPI Publishing, 2003, 131 s. ISBN 8086395618

²³ §1895 - §1900 NOZ

²⁴ Dvořák, T. *Veřejná obchodní společnost*. Praha: ASPI Publishing, 2003, s. 87 ISBN 8086395618

²⁵ Štenglová, I. In: Štenglová, I., Havel, B., Čileček, F., Kuhn, P., Šuk, P., *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 257 ISBN 9788074004803

veřejné obchodní společnosti je převod podílu zakázán.²⁶ Jak uvádí Štenglová, „Přestože to zákon nestanoví výslovně, z logiky věci a z charakteru komanditní společnosti, která se má podle důvodové zprávy posunout blíže k osobním společnostem, dovozujeme, že § 123 platí pouze pro komanditisty, zatímco pro převod podílu komplementářů se uplatní přiměřeně § 116“.²⁷ Nicméně je zřejmé, že ustanovení § 123 ZOK by mělo doznat v tomto ohledu změny a jasně definovat na jaké osoby společníků se vztahuje.

Pozastavme se však nad úpravou postavení komanditisty. § 118 odst. 2 ZOK výslovně stanoví, že na postavení komanditistů se § 95 odst. 3 ZOK nepoužije, z čehož lze dovodit, že nesplnění podmínek tam uvedených nebrání vzniku členství komanditisty ve společnosti. Na druhou stranu § 127 ZOK říká, že nesplnění mimo jiné právě těchto podmínek za trvání společnosti způsobuje zánik komanditistovy účasti ve společnosti. Tato konstrukce má zřejmě význam v kontextu s § 128 ZOK, který zakládá možnost obnovení účasti komanditisty, například pokud u něj dojde ke zrušení konkurzu²⁸. Lze tedy usuzovat, že na rozdíl od společníka veřejné obchodní společnosti, jenž se při nesplnění podmínek stanovených § 95 odst. 3 ZOK společníkem nestává, a to ani když společnost vznikne, a jeho neúčast je tedy definitivní, komanditista členství ve společnosti nabývá, to však následně na základě § 127 odst. 1 písm. a) ZOK v kombinaci s § 127 odst. 2 ZOK ex lege zaniká, ale protože tu členství bylo, může být obnoveno.

2.1.3 *Vznik účasti společníka ve společnosti s ručením omezeným*

Stejně jako ve veřejné obchodní společnosti originárně vzniká společníku společnosti s ručením omezeným účast ve společnosti především uzavřením společenské smlouvy při jejím založení. Druhým způsobem vzniku členství bez právního předchůdce je převzetí vkladové povinnosti k novému vkladu při efektivním zvýšení základního kapitálu. Rozdíl v právní úpravě vzniku účasti oproti osobním obchodním společnostem je patrný zejména u derivativních způsobů vzniku členství, což je dáno samotnou podstatou kapitálové společnosti, tj. možností s podílem

²⁶ § 116 ZOK

²⁷ Štenglová, I. In: Štenglová, I., Havel, B., Čileček, F., Kuhn, P., Šuk, P., Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 257 ISBN 9788074004803

²⁸ Pro jiné důvody než pro nepostačující majetek nebo splnění rozvrhového usnesení.

disponovat. Na rozdíl od osobní společnosti, kde je v případě mlčení společenské smlouvy převod či přechod podílu v podstatě vyloučen²⁹, převod podílu ve společnosti s ručením omezeným na extranea je limitován toliko souhlasem valné hromady.

V případě že společenská smlouva určí, že je podíl společníka, jehož převoditelnost není nijak omezena ani podmíněna, představován kmenovým listem, stává se při jeho převodu nabyvatel společníkem již samotnou indosací^{30, 31}. Do doby, než je změna osoby společníka oznámena a kmenový list předložen společnosti, je však převod kmenového listu vůči společnosti neúčinný, což s sebou nese značná omezení ve výkonu práv spojených s podílem³². V první řadě není společník zapsán do seznamu společníků, neboť tuto změnu společnost od seznamu zaznamená právě, až nastane účinnost převodu vůči ní³³. Společnost tedy do té doby nemůže s nabyvatelem jednat jako se společníkem, a ten tedy neobdrží pozvánku na valnou hromadu, nebude osloven návrhem na rozhodnutí per rollam či mu účast na valné hromadě může být znemožněna zcela³⁴.

2.1.4 Vznik účasti společníka v akciové společnosti

Vzhledem k tomu, že účast akcionáře na akciové společnosti je pevně spjata s akcií jako takovou, přibližme si nejprve její základní rysy. Akcii můžeme definovat jako cenný papír, v němž jsou inkorporována práva a povinnosti akcionáře vůči akciové společnosti. V zásadě lze pojem akcie postavit na roveň podílu společníka na obchodní společnosti. Nicméně je důležité zdůraznit, že akcie je cenným papírem v tomto kontextu toliko deklaratorním, tj. účast na společnosti není vázána na samotné vydání akcie, ale přímo na podílení se společníka na základním kapitálu společnosti. Tento princip je dle mého názoru možné demonstrovat například ustanovením § 256 odst. 3

²⁹ Srov. § 113 odst. 1 písm. c) a d) ZOK.

³⁰ Kmenový list je cenným papírem na řad, jeho převod je tedy upraven § 1103 odst. 2 NOZ.

³¹ § 210 odst. 1 ZOK stanoví povinnost v rubopise uvést jednoznačnou identifikaci nabyvatele a dále že § 209 odst. 1 se pro převod podílu převodem kmenového listu použije obdobně. Převodem kmenového listu tedy přistupuje nabyvatel ke společenské smlouvě.

³² § 210 odst. 2 ZOK

³³ Hejda, J. in: Čáp Z., Jahelka P., Josková L., Hejda J., Vaněčková V., *Zákon o obchodních korporacích. Výklad jednotlivých ustanovení včetně návaznosti na české a evropské předpisy*, Praha, Linde Praha a.s., 2013, s. 264 ISBN 9788072019175

³⁴ Kittel, D. Kmenový list – některé zkušenosti z praxe, časopis *Ad Notam*, 18. 12. 2015, Praha: Notářská komora ČR, [cit. 26.6.2018] ISSN 1211-0558, dostupné z: https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_248-kmenovy-list-nektere-zkusenosti-z-praxecaska

ZOK, jenž výslovně umožňuje převod splacené, avšak dosud nevydané akcie, a to dle ustanovení o postoupení smlouvy dle občanského zákoníku. Tato norma je novinkou zákona o obchodních korporacích, neboť možnost převodu nevydané akcie nebyla obchodním zákoníkem výslovně umožněna a byla dovozována toliko rozhodovací praxí soudů. Z pohledu praxe dopadá toto ustanovení například na případy, kdy akciová společnost vydá akcie, jež nesplňují obsahové náležitosti, v důsledku čehož jsou prohlášeny za neplatné a je na ně tedy nutné pohlížet jako na nevydané, přestože emisní kurs byl splacen.

Za předchozí právní úpravy bylo po dlouhou dobu diskutabilní, zdali akcionář může svůj podíl na akciové společnosti převést, když nedisponuje účastnickým cenným papírem. Dědič tehdy došel k názoru, že to možné není³⁵, ale judikatura se s tímto názorem později rozešla, když například Nejvyšší soud uvedl: „Podle ustanovení § 155 odst. 1 věty druhé obch. zák. je osoba, která se podílí na základním kapitálu společnosti, oprávněna vykonávat práva akcionáře jako společníka, i když společnost dosud nevydala akcie nebo zatímní listy, a to ode dne zápisu základního kapitálu, na němž se podílí, do obchodního rejstříku. Není pochyb o tom, že mezi práva akcionáře patří i právo převést svůj podíl na akciové společnosti. Vydala-li akciová společnost akcie, představuje podíl akcionáře na společnosti akcie (§ 61 odst. 1 věta třetí obch. zák.), se kterou jsou spojena práva akcionáře jako společníka a společník převádí svůj podíl na společnosti převodem akcie.“³⁶ Jak dále uvádí Petr Čech³⁷, současná právní úprava v ZOK, tedy implementací ustanovení § 256 odst. 3, realizuje řešení, k němuž dospěla judikatura, na druhou stranu přináší určité zmatky ohledně toho, zdali je akciová společnost vůbec povinna akcie vydat.

Prvním stadiem vzniku akciové společnosti je její založení. Zde došlo s účinností zákona o obchodních korporacích ke dvěma závažným koncepčním změnám. První změnou je zánik možnosti založit akciovou společnost na základě veřejné nabídky akcií (tzv. sukcesivní založení). Veřejnost nyní může být oslovena pouze prostřednictvím tzv. IPO (Initial public offering), a to při zvyšování základního kapitálu. Jak uvádí Lasák, opuštění této možnosti bylo do jisté míry očekáváno

³⁵ Dědič, J. a kol. *Obchodní zákoník*. Komentář. POLYGON, Praha: 2002, s. 1689 ISBN 8072730711

³⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23.2.2011 sp. zn. 29 Cdo 4946/2009

³⁷ Čech, P. Akciová společnost po rekonstrukci, *Právní rádce*, květen 2012,

z důvodu raritního využívání této možnosti v praxi³⁸. Druhou změnou je, že zakladatelským právním dokumentem jsou nově pouze stanovy společnosti, a nikoli již zakladatelská smlouva, což s sebou vzhledem k její povaze právního jednání přináší subsidiaritu úpravy obsažené v občanském zákoníku na právní jednání se vztahující. Stanovy musí mít formu notářského zápisu, přičemž dle §92 odst. 1 ZOK může při nesplnění tohoto požadavku soud společnost prohlásit za neplatnou, a to i bez návrhu.

Originárně nabývá členství v akciové společnosti akcionář, jenž je zároveň zakladatelem, přičemž účast vzniká dnem vzniku společnosti. Derivativně vzniká členství dnem, kdy se akcionář stal vlastníkem akcie v důsledku přechodu nebo převodu vlastnického práva k ní, nebo v souvislosti se zvýšením základního kapitálu dnem, kdy nastaly právní účinky tohoto zvýšení.

2.2 Zánik účasti společníka

Způsoby zániku účasti společníka v obchodní korporaci literatura tradičně kategorizuje na dobrovolné a nedobrovolné³⁹. Dovolím si tuto systematiku mírně rozšířit a způsoby rozdělit do následujících kategorií. V první řadě jde o skutečnosti, které jsou plně odvislé od vůle společníka své členství ve společnosti ukončit, tj. k zániku účasti dochází v důsledku právního jednání, které k zániku bezprostředně směřuje, tento účel sleduje a je dobrovolné. V této kategorii hovoříme především o vystoupení společníka, dohodě o ukončení účasti společníka, výpovědi společníka, zrušení účasti společníka soudem a také převodu podílu ve společnosti⁴⁰. Jako další kategorii uvedme způsoby zániku účasti, které tento účel taktéž primárně sledují, ale k zániku účasti společníka dochází nehledě na jeho vůli, ba typicky proti ní. Sem patří vyloučení společníka v kadučním řízení, vyloučení společníka rozhodnutím soudu nebo nucený přechod účastnických cenných papírů. Do třetí kategorie můžeme zařadit skutečnosti, které ač zánik účasti společníka způsobují, nesměřují k němu primárně, a zánik je tedy v zásadě spíše sekundárním důsledkem. Sem řadím prohlášení konkurzu na majetek společníka, zamítnutí návrhu na zahájení insolvenčního řízení pro

³⁸ Lasák, J. In: Pokorná, J., Holejšovský, J., Lasák, P. a kolektiv. *Obchodní společnosti a družstva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, s. 271 ISBN 9788074004759

³⁹ Černá, S., Štenglová, I., Pelikánová, I., a kol. *Právo obchodních korporací*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 335 ISBN 9788074787355

⁴⁰ Převod podílu lze v této kategorii uvést toliko s jistou výhradou, neboť není vždy zcela volným právním jednáním. Příkladem budiž nucený přechod účastnických cenných papírů dle § 375 a násl. ZOK.

nedostatek majetku společníka, zrušení konkursu proto, že majetek společníka je zcela nepostačující, pravomocné nařízení výkonu rozhodnutí postižením obchodního podílu a pravomocný exekuční příkaz k postižení podílu po uplynutí lhůty ke splnění nebo rozhodnutím o návrhu na zastavení exekuce v této lhůtě. Dále sem lze zařadit i smrt společníka-fyzické osoby a zánik společníka-právní osoby.

Dalším obecným způsobem zániku účasti společníka je zrušení samotné společnosti. Z hlediska výše uvedené kategorizace je však tento obtížně zařaditelný, neboť ke zrušení společnosti může dojít jednak dohodou společníků (rozhodnutím valné hromady o zrušení společnosti s likvidací), rozhodnutím soudu na návrh společníka, jenž má na zrušení právní zájem⁴¹, a konečně také rozhodnutím soudu o zrušení společnosti bez návrhu⁴².

Z hlediska omezení rozsahu této práce a také přehlednosti volím v následujících kapitolách systematiku založenou toliko na dobrovolnosti zániku účasti. Následující kapitoly taktéž nebudou postihovat způsoby zániku účasti dle zákona o přeměnách obchodních společností a družstev.

2.2.1 Zánik účasti společníka veřejné obchodní společnosti

V komparaci s kapitálovými obchodními společnostmi se u veřejné obchodní společnosti setkáme s užším katalogem skutečností, v jejichž důsledku zaniká společníkova účast ve společnosti. To je dáno především osobní povahou společnosti, jež vylučuje nakládání se členstvím v této korporaci formou dispozice s podílem.

K zániku účasti ve veřejné obchodní společnosti bezprostředně z vůle společníka může dojít vystoupením ze společnosti změnou společenské smlouvy a výpovědí společníka. Přestože v konečném důsledku se mohou zdát obdobné, jsou tyto dva způsoby přísně diferenciované v první řadě svou podstatou, kdy vystoupení společníka je bilaterální právní jednání spočívající v konsenzu všech společníků promítnutém ve změně společenské smlouvy, zatímco výpověď společníka je právním jednáním

⁴¹ § 93, § 115 odst. 1 ZOK

⁴² § 149 odst. 4, § 198 odst. 3, § 215 odst. 1, § 306 odst. 3, § 308 odst. 3, § 318 odst. 2, § 443, § 453,

jednostranným, a také tím, že s výpovědí společníka zákon dispozitivně spojuje zrušení společnosti.⁴³

Pro podání výpovědi společníkem zákon stanoví, že „... *společnost se zrušuje výpovědí společníka podanou nejpozději 6 měsíců před uplynutím účetního období, a to posledním dnem účetního období, ledaže společenská smlouva určí lhůtu jinou*“. ⁴⁴ Zde spatřuji určitou problematičnost dané úpravy. V první řadě si dovoluji polemizovat s názorem Aleny Pokorné, která k výpovědi společníka uvádí, že „... *účast společníka ve veřejné obchodní společnosti může zaniknout rovněž výpovědí společníka podanou nejpozději šest měsíců před uplynutím účetního období, a to posledním dnem účetního období*“⁴⁵. Tímto formuluje názor, že posledním dnem účetního období dochází k zániku účasti společníka v důsledku uplynutí výpovědní lhůty, zatímco z daného ustanovení zákona dle mého názoru jasně vyplývá pouze to, že s uplynutím lhůty je spojeno toliko zrušení společnosti, ačkoli toto samozřejmě implicitně zahrnuje i zánik účasti, ale nikoli samotný zánik účasti společníka. §113 odst. 2 ZOK výslovně dovoluje zánik účasti společníka bez zrušení společnosti, a tím tedy jasně předvídá, že k zániku účasti společníka může dojít dříve, než zanikne sama společnost. Otázkou tedy je, kdy v důsledku podání výpovědi společníkem jeho účast zaniká za předpokladu, že se společníci změnou společenské smlouvy dohodnou na dalším trvání společnosti. Pokorná dále uvádí, že „... *ZOK je kogentní v tom smyslu, že společenská smlouva nemůže stanovit jiný den zániku účasti společníka ve společnosti, než je poslední den účetního období*“⁴⁶. K obdobnému závěru dochází i Tomáš Dvořák⁴⁷. Ve světle výše uvedeného se s tímto závěrem nemohu ztotožnit a dovoluji si vyjádřit názor, že zmíněné ustanovení se samotného zániku účasti společníka nutně netýká, a tedy za výše uvedené situace může jeho účast zaniknout uplynutím společenskou smlouvou určené výpovědní lhůty, jejíž délka není zákonem nijak stanovena.

⁴³ §113 odst. 1 písm. a) ZOK: Výpověď společníka je uvedena v relativně taxativním výčtu právních skutečností zapříčínujících zrušení společnosti. V odstavci 2 téhož ustanovení je však připuštěna možnost společníků změnou společenské smlouvy určit, že společnost trvá nadále i bez společníka, jehož se důvod zrušení týká, a to až do okamžiku předložení konečné zprávy o průběhu likvidace likvidátorem.

⁴⁴ § 113 odst. 1 písm. a) ZOK

⁴⁵ Pokorná, A. In: Pokorná, J., Holejšovský, J., Lasák, P., Pekárek, M. a kolektiv. *Obchodní společnosti a družstva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, s. 194 ISBN 9788074004759

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ Dvořák, T. *Osobní obchodní společnosti ve světle rekonstrukce českého obchodního práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 184 ISBN 9788073577551

Způsoby zániku účasti společníka, jež výše kategorizují jako ty, jež jsou založeny na skutečnostech, které primárně nesledují zánik členství, jsou dále smrt společníka⁴⁸, stejně jako zánik společníka, kterým je právnická osoba za předpokladu, že společenská smlouva nepřipouští přechod podílu na právního nástupce, vyloučení společníka pro nesplnění vkladové povinnosti, vyloučení společníka soudem na návrh společnosti, pravomocné rozhodnutí o prohlášení konkursu na majetek některého ze společníků nebo zamítnutí návrhu na zahájení insolvenčního řízení pro nedostatek majetku nebo zrušením konkursu proto, že společníkův majetek je zcela nedostačující, pravomocné rozhodnutí o schválení oddlužení společníka, pravomocný výkon rozhodnutí nebo pravomocný exekuční příkaz postižením podílu společníka a konečně jiné důvody určené společenskou smlouvou.

2.2.2 Zánik účasti společníka komanditní společnosti

Pro zánik členství komplementáře i komanditisty se opět přiměřeně použije úprava po zánik účasti společníka veřejné obchodní společnosti. Kromě obecných způsobů zániku účasti, jež jsou pro obě kategorie společníků společné (smrt nebo zánik společníka, zánik společnosti nebo ukončení účasti změnou společenské smlouvy), zákon speciálně stanovuje další skutečnosti, které ex lege způsobují pouze zánik toliko komanditistovy účasti ve společnosti. Tyto jsou upraveny v § 127 odst. 1 písm. a) a jsou analogické ke skutečnostem, s nimiž zákon spojuje zrušení veřejné obchodní společnosti, resp. zánik účasti společníka, u kterého nastanou. Jedná se například o prohlášení konkursu na komanditistův majetek nebo schválení oddlužení komanditisty. Úprava se liší od veřejné obchodní společnosti ve dvou směrech. V první řadě, jak bylo naznačeno výše, zánik účasti komanditisty z těchto důvodů není důvodem pro zrušení komanditní společnosti, neboť jak uvádí Tomáš Horáček, vazba mezi komanditní společností a komanditistou není stavěna na čistě osobním vztahu, a proto by bylo přiměřené použití § 113 ZOK pro společnost neefektivní a příliš tvrdé⁴⁹. V druhé řadě zákon v případech taxativně vypočtených v § 128 odst. 1 ZOK výslovně

⁴⁸ §117 ZOK stanoví, že dědic s vůlí nabýt dědictví, který zároveň nechce setrvávat ve veřejné obchodní společnosti jako společník, má ze zákona možnost vypovědět svou účast ve lhůtě 3 měsíců ode dne, kdy se stal dědicem. Při užití tohoto postupu platí, že dědic se společníkem nestal.

⁴⁹ Horáček, T. in: Bělohávek, A. J. a kol. *Komentář k zákonu o obchodních korporacích*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 631 ISBN 9788073804510

umožňuje obnovení účasti komanditisty ve společnosti. Zde se mimo jiné projevuje analogie s postavením společníka s ručením omezeným, neboť v daných případech se obnovuje i jeho účast⁵⁰.

2.2.3 Zánik účasti společníka společnosti s ručením omezeným

Přestože společnost s ručením omezeným není vázána na osobní účast společníků, stále je ovládána principem vázanosti členství, a proto i zde zaniká účast společníka pouze ze zákonem předvídaných důvodů, které nelze společenskou smlouvou nikterak rozšířit⁵¹. Kogentnost úpravy odůvodňují jednak potřebou zachování určité jistoty společníků a společnosti, že osobní a hlavně kapitálový substrát, na němž je společnost postavena, bude i v rámci kapitálové společnosti alespoň minimálně rigidní a jeho vývoj v zájmu efektivního naplňování společných cílů předvídatelný, a také potřebou ochrany jednotlivých společníků, kteří do společností investují mimo kapitál pravidelně i čas a nemalé úsilí, a proto musí být jejich členství právně dostatečně zajištěno.

Pokud se společník společnosti s ručením omezeným rozhodne svou účast dobrovolně ukončit, má oproti společníku veřejné obchodní společnosti omezené možnosti, neboť na rozdíl od něj nedisponuje nástrojem, který by mu umožnil účast ukončit jednostranným právním jednáním, tedy výpovědí. Toto omezení však není absolutní, neboť je částečně vyrovnáno možnostmi ze společnosti jednostranně vystoupit, pouze však ze zákonem taxativně vymezených důvodů uvedených v § 202 odst. 2 ZOK. Těmito důvody jsou nesouhlas s rozhodnutím valné hromady o změně převažující povahy podnikání společnosti nebo s rozhodnutím o prodloužení trvání společnosti, v obou případech vyjádřený hlasováním proti takovému rozhodnutí.

Nadto může společník společnosti s ručením omezeným oproti společníku osobní společnosti využít další možnost, kterou je podání návrhu na zrušení jeho účasti soudu. Řízení o zrušení účasti společníka je výhradně na návrh a k jeho podání je aktivně legitimován pouze sám společník. Základní premisou pro vyhovění návrhu je taková situace, kdy po společníkovi „nelze spravedlivě požadovat, aby ve společnosti

⁵⁰ § 206 odst. 3 ZOK

⁵¹ ONDŘEJ, J. a kol. *Ukončení podnikání*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2017, s. 161 ISBN 9788075525659

setrval“. Vzhledem k šíři této formulace je pak především věcí soudní praxe, jak konkrétní případy posuzovat, přičemž vzhledem k dlouhé tradici existence této úpravy v českém obchodním právu nelze říci, že by judikatura nebyla dostatečná.

Určité negativní vymezení stanovil například Nejvyšší soud, když pro zrušení účasti společníka neshledal důvodnými skutečностями spočívající v odvolání společníka z pozice jednatele, ukončení pracovního poměru se společností, odmítnutí odkupu jeho podílu ostatními společníky a faktické nemožnosti nějak ovlivňovat poměry ve společnosti v důsledku výše jeho obchodního podílu⁵².

Z další judikatury také vyplývá, že zrušit společníkovu účast nelze ani z důvodu porušení zákazu konkurence jiného společníka, nebo hrubého narušení důvěry mezi společníkem a společností v důsledku podání trestního oznámení společností na společníka⁵³. Důvodnou pro zrušení účasti jednotlivého společníka není ani skutečnost, že ve společnosti panují nepřekonatelné rozpory, v důsledku kterých společnost nevyvíjí činnost⁵⁴. Takové situace však mohou a v praxi často zakládají postup dle §93 písm.

a) ZOK. Co se týče pozitivních vymezení, z rozhodovací praxe vyplývá, že důvodem mohou obecně být situace, kdy nedošlo k uskutečnění zamýšleného předmětu činnosti společnosti, a tím i naplnění jejího účelu, a to i ke vztahu ke konkrétnímu společníkovi⁵⁵.

Pro úplnost ještě uvedme, že společník se může také domáhat odkoupení svého podílu ovládající osobou dle § 89 ZOK.

V praxi je nejčastějším způsobem dobrovolného zániku účasti společníka společnosti s ručením omezeným bezpochyby převod podílu⁵⁶. Ondřej v monografii z roku 2017 uvádí, že „... *k převodu podílu mezi společníky je dále nezbytné přivolení k tomu určeného orgánu*“ a „... *může být stanoveno, že souhlas vůbec není potřebný*“⁵⁷. Zde jde zřejmě o chybu, pravděpodobně reziduum již jednou zpracované materie na

⁵²Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 11. 2004, sp. zn. 29 Odo 194/2004

⁵³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 9. 2006, sp. zn. 29 Odo 789/2005

⁵⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 4. 2006, sp. zn. 29 Odo 389/2005

⁵⁵ Rozsudek Krajského obchodního soudu v Brně ze dne 22. 2. 1995, sp. zn.: 29/10 Cm 33/93, dostupný v *Soudní rozhledy* č. 4/1995, 89 s.

⁵⁶ Pokorná, J. In: Eliáš, K., Pokorná, J., Dvořák, T. *Kurs obchodního práva: obchodní společnosti a družstva*. 6. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 208 ISBN 9788074000485

⁵⁷ Ondřej, J. a kol. *Ukončení podnikání*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2017, s. 163 ISBN 9788075525659

základě staré zákonné úpravy⁵⁸. Z dikce §207 odst. 2 ZOK jasně vyplývá, že předpokladem převodu podílu mezi společníky je skutečnost, že tak společenská smlouva nevylučuje. Právním titulem převodu podílu je převodní smlouva, jež může mít formu smlouvy kupní, směnné, darovací, popřípadě může být podíl předmětem vkladu do jiné obchodní korporace. Z ustanovení § 120 odst. 2 OSŘ vyplývá, že rejstříkový soud je povinen zkoumat splnění zákonem stanovených podmínek pro zápis do obchodního rejstříku, přičemž zkoumá i to, zda byla platně uzavřena smlouva o převodu obchodního podílu. Zákon dále rozlišuje, zdali je nabyvatelem podílu jiný společník společnosti nebo extraneus.

Pro převod podílu na jiného společníka platí mírnější pravidla ve smyslu absence nutnosti schválení takového převodu orgánem společnosti⁵⁹. V případě převodu podílu na třetí osobu je v případě, že společenská smlouva neurčí jinak, vždy zapotřebí schválení valnou hromadou (§208 odst.1 ZOK).

V praxi je poněkud problematická situace, kdy po rozhodnutí valné hromady o rozdělení zisku dojde k převodu podílu, se kterým je spjata pohledávka společníka na výplatu podílu na zisku. Vzhledem k celistvosti podílu⁶⁰ lze předpokládat, že tato pohledávka přechází na nabyvatele podílu, čímž převádějící společník ztrácí nárok na výplatu zisku, o níž bylo již rozhodnuto. Lze si pak představit situaci, kdy společník převádějící svůj podíl přistoupí k jeho valuaci optikou již nabytého podílu na zisku, aniž by k jeho výplatě reálně došlo, v důsledku čehož může dosáhnout značné ztráty. V praxi je tedy velmi důležité v rámci převodní smlouvy s nabyvatelem výslovně ujednat, že se pohledávka vyčleňuje z předmětu převodu a oprávněným z pohledávky zůstává i po jeho realizaci převádějící společník⁶¹.

Sankčním, nedobrovolným zánikem účasti je rozhodnutí soudu o vyloučení společníka na návrh společnosti pro zvlášť závažné porušení či porušování povinností. V první řadě je třeba tento postup odlišit od kadučního řízení, jehož podstatou je jednostranné právní jednání společnosti, kdy o vyloučení společníka rozhoduje sama

⁵⁸ Srov. §115 odst. 1 zák. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

⁵⁹ Společenská smlouva však může převod souhlasem některého z orgánů společnosti podmínit.

⁶⁰ Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P., *Zákon o obchodních korporacích*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 67 : „Vzhledem k tomu, že práva a povinnosti společníka plynoucí ze společenské smlouvy, resp. stanov, tvoří ve svém souhrnu podíl, máme za to, že se tím ipso facto pro převod podílu vylučuje použitelnost obecných pravidel o cesi smlouvy.“

⁶¹ Caska, O., Převod podílu ve společnosti s ručením omezeným a jeho vliv na výplatu podílu na zisku In: *Epravo.cz* [online]. 2017 [cit. 20. 6. 2018]. Dostupné z: <https://1url.cz/@prevodpodilu>

společnost valnou hromadou, nikoli soud. Na rozdíl od kadučního řízení jako postupu uplatnitelného pouze v případě porušení vkladové povinnosti se společnost může domáhat vyloučení společníka rozhodnutím soudu z předem neuzavřeného výčtu důvodů, jež však musí mít společného jmenovatele, kterým je zvláště závažné porušení povinností. V případě, že je společník zároveň jednatelem společnosti, je nutné přísně rozlišovat mezi povinnostmi společníka a povinnostmi jednatele, jelikož samotné porušení povinnosti jednatele nemůže být důvodem pro postup dle §204 ZOK⁶². Záměrně zde užívám výraz „samotné“, protože v praxi může docházet k tomu, že určité jednání jednatele-společníka naplňuje podstatu porušení obou zmíněných povinností. Zde se uplatní závěry Vrchního soudu, který uvádí: „*Povinnosti společníka nemusí vyplývat pouze ze zákona, společenské smlouvy či jiných ‚listin‘, ale též ze zásad, na kterých je postaven obchodní zákoník, z jiných než písemných závazků převzatých společníkem vůči společnosti, popř. z jiných právních skutečností.*“⁶³

2.2.4 Zánik účasti společníka akciové společnosti

V akciové společnosti se naplno projevuje její kapitálový charakter, neboť akcionáři je zákonem dopřán zdaleka nejvolnější režim dispozice s podílem. Tento se do velké míry odráží právě i v právní úpravě zániku účasti akcionáře ve společnosti, neboť v praxi nejfrekventovanějším způsobem zániku účasti akcionáře je převod akcií⁶⁴.

Na rozdíl od společníka osobních společností i společnosti s ručením omezeným může akcionář svůj podíl představovaný akcií, pokud stanovy neurčí jinak, převést aniž by k tomu potřeboval souhlas valné hromady. To platí jak pro akcie na jméno, tak pro akcie na majitele. Zatímco převod akcie na jméno může být omezen (nikoli zcela vyloučen) stanovami, akcie na majitele je převoditelná vždy. Společník, jehož podíl je představován akcií na majitele, má tedy vždy možnost ze společnosti vystoupit jejím převodem.

Dalším způsobem, kterým může akcionář dobrovolně účast ve společnosti ukončit, je požadovat odkup akcií. Mimo obecný postup odkupu akcií ovládající osobou

⁶² Janošek, V. Vyloučení (většinového) společníka ze společnosti s ručením omezeným rozhodnutím soudu *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*. Praha: C. H. Beck/SEVT, 13-14/2015, ISSN 1210-6410, s. 462

⁶³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 1. 2006, sp. zn. 29 Odo 1007/2005

⁶⁴ Josková, L. In: Černá, S., Štenglová, I., Pelikánová, I., a kol. *Právo obchodních korporací*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 407 ISBN 9788074787355

dle § 89 ZOK společný pro společníky kapitálových společností může však akcionář využít další způsoby, a sice odkup akcií společností samou v případě, kdy soud na návrh rozhodne v pochybnostech o obsahu zvláštních práv spojených s akcií, že je tato akcií kmenovou⁶⁵, a dále tzv. sell-out, tj. odkup akcií většinovým společníkem dle § 395 ZOK.

Reverzní podobou sell-outu je institut nuceného přechodu účastnických cenných papírů (tzv. vytěsnění či squeeze-out), jenž je zároveň formou nedobrovolného zániku účasti menšinového společníka, specifickou pro akciovou společnost. Akcionář, který disponuje nejméně 90 % hlasovacích práv a jehož akcie tvoří nejméně 90 % základního kapitálu společnosti, může podat návrh na přechod všech ostatních účastnických cenných papírů na něj. Tento přechod je možný zásadně jen za poskytnutí přiměřeného protiplnění. Valná hromada o tomto návrhu rozhoduje souhlasem alespoň 90 % všech hlasů, přičemž toto rozhodování má vzhledem k výše uvedené kvalifikaci pro podání návrhu spíše jen formální charakter.

Přestože jde o zjevný zásah do vlastnických práv menšinových akcionářů, je tato úprava součástí právních ráďů většiny evropských zemí, čímž ostatně argumentoval i Ústavní soud, když posuzoval ústavnost dané úpravy, přičemž soulad s ústavou odůvodňoval i tím, že „... *nucený výkup akcií (...) představuje určitý způsob uspořádání majetkových poměrů aprobovaný státem a je srovnatelný s jinými formami úpravy vlastnických poměrů v manželství, ve společenství vlastníků bytových jednotek nebo mezi spoluvlastníky obecně*“⁶⁶. Co do samotné potřeby institutu vytěsnění dále Ústavní soud argumentoval tím, že „... *zbývající akcionáři můžou zatěžovat akciovou společnost z hlediska nákladů na její chod, svolávání valných hromad a jejich rozhodování s ohledem na práva těchto akcionářů. Značný počet malých akcionářů může (ale nemusí) představovat pro společnost zbytečné zvýšené náklady správy a vedení*“⁶⁷. Tato argumentace se koneckonců objevuje napříč odbornou literaturou jako jeden ze základních pilířů zakotvení vytěsnění v obchodním právu a za předpokladu existence většího počtu menších akcionářů ve společnosti k ní zřejmě nelze mít zásadních výhrad.

⁶⁵ § 277 ZOK

⁶⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 27. 3. 2008, sp. zn. Pl. ÚS 56/05

⁶⁷ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 27. 3. 2008, sp. zn. Pl. ÚS 56/05

Čemu se však věnuje menší pozornost a kde spatřuji jistou nedokonalost úpravy, jsou situace, kdy „zbylé“ akcie nejsou roztrženy mezi množstvím drobných akcionářů, ale jsou naopak koncentrovány v rukách několika málo, ne-li jednoho menšinového akcionáře. V ten okamžik se výše uvedená argumentace hospodářskou účelností stává irelevantní. Ve velkých akciových společnostech může hodnota akcií takového akcionáře dosahovat miliardových částek a omezení vlastnického práva tkvící v přechodu účastnických cenných papírů tak objektivně dosahuje výrazně vyšší intenzity. Představme si dále případ, kdy jsou akcie takovéto společnosti přijaty k obchodování na regulovaném trhu a jejich hodnota, ať už z makroekonomických, nebo jiných důvodů, stoupá a lze předpokládat, že stoupat bude nadále. Za dané situace se domnívám, že vytěsnění takového akcionáře je přinejmenším kontroverzní a takovéto omezení jeho práv bych považoval za velmi obtížně akceptovatelné. Problematika vytěsnění je bezpochyby materie hodná výrazně rozsáhlejšího zpracování, já se zde omezím na konstatování, že úprava vytěsnění dle § 375 a násl. ZOK je dle mého názoru značně obecná a považoval bych za vhodné, kdyby namísto prosté kvalifikace hlavního akcionáře na základě výše jeho podílu ve společnosti šetřila také konkrétní postavení a skladbu ostatních akcionářů.

Kromě obecných důvodů zániku účasti smrtí akcionáře, zániku akcionáře-právní osoby a zániku samotné společnosti dále může i akciová společnost vyloučit akcionáře v kadučním řízení (§ 345 ZOK).

3. Vybraná majetková práva a povinnosti společníků

3.1 Právo na podíl na zisku

V poslední době jsme svědky jisté transformace podnikání především na úrovni společností s ručením omezeným, kdy se tvorba zisku hlavně ve společnostech působících v oblasti internetového podnikání značně upozaďuje a postavení společníků-investorů se blíží postavení akcionářů akciových společností. Investoři v takových společnostech spekulují především na zhodnocování svého podílu, ke kterému dochází často spíše na základě rostoucí základny klientů a podílu na trhu, přičemž samotný provozní zisk je daleko od středobodu jejich zájmu. Nezřídka pak

dochází ke zcela iracionálním valuacím založeným na toliko hypotetickém zisku v budoucnu. Zisk je však vždy v konečném důsledku samotnou podstatou existence obchodních korporací jako takových. Lze tedy obecně prohlásit, že právo na podíl na zisku je právem zcela esenciálním, a proto je také právem nepodmíněným a nepodmítnutelným. Přestože zákon určuje poměry podílu na zisku mezi společníky dispozitivně, ustanovení společenské smlouvy či stanov, které by společníkům, ať už konkrétním, nebo všem, toto právo odepíralo, bude absolutně neplatné pro rozpor s § 588 NOZ *in principio*⁶⁸. A to i přesto, že zákon o obchodních korporacích výslovně neupravuje, resp. nezakazuje užití tzv. lví klauzule⁶⁹.

Společným jmenovatelem práva na podíl na zisku společníků všech forem obchodních společností jsou kromě obecné úpravy v § 34 a násl. ZOK také určité limity vyjádřené v § 40 ZOK, které výslovně zakazují obchodním korporacím vyplatit zisk nebo prostředky z jiných vlastních zdrojů včetně vyplácení záloh na ně, pokud by si tím přivodily úpadek. Tato omezení sledují především ochranu hospodářské kondice společnosti, neboť její stabilita je vždy řazena před hospodářský prospěch akcionářů samotných, a to především z důvodu ochrany věřitelů. Trefnou definici proto poskytuje Hótová, když uvádí: „*Podíl na zisku je nárokem společníka na část kladného hospodářského výsledku z podnikatelské činnosti korporace. ...*“⁷⁰. Z dikce zákona však nevyplývá, že by společnost nebyla oprávněna o rozdělení zisku rozhodnout a upravuje toliko jeho faktické vyplácení. Pro určení, zdali je společnost oprávněna vyplatit zisk, slouží tzv. testy insolvence, jejichž účelem je posouzení, zdali má společnost pro výplatu podílů na zisku dostatek distribuovatelných zdrojů a neexistuje zde riziko, že by si vyplácením přivodila úpadek dle insolvenčního zákona.

3.1.1 Právo na podíl na zisku společníka veřejné obchodní společnosti

Esenciálním právem společníka veřejné obchodní společnosti je právo na podíl na zisku a jemu odpovídající povinnost podílet se na ztrátě společnosti. Jejich komplementaritu a provázanost představuje mimo jiné ustanovení §112 odst. 4 ZOK,

⁶⁸ Dvořák, T. *Společnost s ručením omezeným*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 196 ISBN 9788074786334

⁶⁹ Pelikánová, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku. II. Díl. 3. vyd.* Praha: ASPI, 2004, s. 435 ISBN 8086395995

⁷⁰ Hótová, R. In: Bělohávek, A. J. a kol. *Komentář k zákonu o obchodních korporacích*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 232 ISBN 9788073804510.

kteří stanoví nevyvratitelnou domněnku, že v případě odchylky od dispozitivního ustanovení jen co do podílu na zisku nebo jen na ztrátě společnosti, a tím vzniklé disproporce platí, že v pochybnostech se smluvní modifikace podílu na zisku uplatní stejně na podíl na ztrátě a vice versa.

V literatuře panuje jistá neshoda na tom, zdali je možné, aby veřejná obchodní společnost rozhodla o nerozdělení zisku mezi společníky nebo o odložení úhrady ztráty do příštích let. Pelikánová uvádí, že „... je ovšem možné, že společníci rozhodnou, že zisk vůbec nebude rozdělen, že bude použit například k investicím, nebo že bude rozdělena jen část zisku”⁷¹ s tím, že na tuto eventualitu musí pamatovat společenská smlouva. Oproti tomu Dvořák vyjadřuje názor, že o nerozdělení zisku rozhodnout nelze, neboť podíl na zisku nebo ztrátě je toliko příjmem nebo výdajem společníků, protože veřejná obchodní společnost není poplatníkem daně z příjmů právnických osob⁷². Dále dodává, že tezi Pelikánové fakticky považuje spíše za zpětný převod, resp. darování zisku zpět společnosti. Osobně se přiklání spíše ke Dvořákovu výkladu.

Specifikem úpravy práva na podíl na zisku společníka veřejné obchodní společnosti je dále výslovné právo společníka na 25 % z částky, v níž splnil svou vkladovou povinnost.⁷³ S podobným právem na minimální podíl na zisku se u kapitálových společnostech nesetkáme.

3.1.2 Právo na podíl na zisku společníka komanditní společnosti

Úprava práva na podíl na zisku společníků komanditní společnosti koresponduje s postavením komplementáře jako společníka veřejné obchodní společnosti a postavením komanditisty blízcímu se postavení společníka společnosti s ručením omezeným. Zisk a ztráta se dělí na dvě poloviny, přičemž jedna náleží komplementářům a druhá společnosti. Část zisku náležející komplementářům společnost nedaní a vyplácí ji přímo komplementářům, kteří si ji rozdělí rovným dílem dle § 112 ZOK. Oproti tomu část náležející společnosti je předmětem daně z příjmů společnosti jako právnické osoby, přičemž po zdanění si tuto následně rozdělí komanditisté v poměru svých podílů ve společnosti. Ztrátu komanditisté nenesou.

⁷¹ Pelikánová, I. Veřejná obchodní společnosti. Srovnávací právo obchodní. Praha: Orac, 2002, s. 158 ISBN 8086199495

⁷² Dvořák, T. *Veřejná obchodní společnost*. Praha: ASPI Publishing, 2003, s. 94 ISBN 8086395618

⁷³ § 112 odst. 2 ZOK

Zákon o obchodních korporacích v úpravě komanditní společnosti přinesl zásadní novum, a sice institut komanditní sumy. Mimo její esenciální funkci v rozsahu ručení komanditisty má komanditní suma, je-li určena společenskou smlouvou, vliv také na dělení zisku mezi komanditisty, neboť ten se následně dělí nikoli jen dle poměru jejich podílů, ale právě i komanditních sum.

3.1.3 Právo na podíl na zisku společníka společnosti s ručením omezeným

Na rozdíl od osobních obchodních společností, není splatnost podílu na zisku vázána na konec účetního období, ale na rozhodnutí nejvyššího orgánu společnosti o jeho rozdělení. Společnosti je tak dán větší prostor k uvážení, kdy k výplatě podílů na zisku dojde. Na druhou stranu samotná lhůta ke splacení podílu na zisku je u kapitálových společností kratší a činí 3 měsíce od rozhodnutí o rozdělení. Úprava je však dispozitivní a společenské smlouvy či stanovy se od ní mohou odchýlit.

Společníci se podílejí na zisku v poměru svých podílů (§161 odst. 1 ZOK). Lze si povšimnout, že výše uvedené ustanovení *in fine* výslovně připouští, aby společenská smlouva či valná hromada určila, že podíl na zisku bude vyplacen jinak než penězi. Vzhledem k absenci takového ustanovení v úpravě veřejné obchodní společnosti není zcela jasné, zdali je i v její diskreci určit formu plnění, nebo je-li tato možnost záměrně ponechána pouze společenské smlouvě kapitálových společností. Vzhledem k převažující dispozitivnosti § 112 ZOK však soudím, že volbu výplaty v jiné než peněžité formě nelze vyloučit ani u společníků veřejné obchodní společnosti.

3.1.4 Právo na podíl na zisku společníka akciové společnosti

Akcionář má dále právo na podíl na zisku schváleném valnou hromadou k rozdělení mezi akcionáře, přičemž nestanoví-li stanovy jinak, výše tohoto podílu je determinována poměrem výše akcionářova podílu k základnímu kapitálu společnosti, tj. poměrem jmenovitých hodnot akcií akcionáře k souhrnu jmenovitých hodnot akcií všech akcionářů (§ 348 odst. 1 ZOK). Obecné limity vyplácení zisku stanovené v § 40 ZOK jsou pro akciovou společnost dále konkretizovány ustanovením § 350 ZOK, dle kterého společnost například nemůže rozdělit částku převyšující hospodářský výsledek

posledního skončeného účetního období zvýšený o nerozdělený zisk a snížený o ztráty a přiděly do fondů.

V souvislosti s rozhodováním valné hromady o rozdělení zisku se v praxi setkáváme s případy opresivního chování společnosti, kdy akciová společnost záměrně a dlouhodobě rozhoduje o nevyplacení dividend za účelem snížení hodnoty podílů ostatních akcionářů, jejichž akcie v důsledku toho ztrácejí likviditu a stávají se v podstatě neobchodovatelnými, a to s cílem tyto podíly následně za takto uměle sníženou cenu odkoupit. Hovoříme o tzv. vyhladovění akcionářů, nazývaném taktéž jako *freeze-out*. Zásadní otázkou pro řešení těchto situací je, zdali si mohou akcionáři výplatu dividend soudně vynutit, nebo alespoň žádat náhradu újmy vzniklé jejím nevyplacením.

Prvním zásadním soudním rozhodnutím pro tuto problematiku bylo usnesení Nejvyššího soudu ČR ve věci nerozdělení zisku společnosti Arcelor Mittal Ostrava, a. s. mezi akcionáře. Valná hromada společnosti rozhodla o převedení zisku z roku 2009 ve výši bezmála 5 miliard Kč na účet nerozděleného zisku z minulých let, přičemž rozhodnutí odůvodnila tak, že „... ,*management neví, jaká bude situace dnes a zítra*‘ , *a proto ,požaduje nechat peníze nerozdělené*‘ , *a dále že ,krize je natolik vážná*‘ , *že se jedná o bezprecedentní situaci. Některé společnosti ve světě, které byly považovány za vlajkové lodě průmyslu a společnosti s vysokým hodnocením, jsou ve vážných problémech. Od 30. let minulého století taková situace nenastala*“⁷⁴. Menšinová akcionáři se domáhali vyslovení neplatnosti rozhodnutí valné hromady pro porušení zákazu zneužití většiny hlasů⁷⁵ a také proto, že považovali dané odůvodnění za nedostatečné, přičemž soud prvního stupně jim dal zapravdu toliko v porušení formální náležitosti spočívající v odůvodnění rozhodnutí, odkázal na rozpor s požadavky vyplývajícími z § 180 odst. 1 obchodního zákoníku⁷⁶ a vyslovil neplatnost usnesení valné hromady. Společnost se proti tomuto rozhodnutí odvolala a odvolací soud s odůvodněním, že zákon neukládá rozhodnutí valné hromady o rozdělení zisku

⁷⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 26.2.2014 sp. zn. 29 Cdo 3059/2011

⁷⁵ § 56a ObchZ

⁷⁶ „*Akcionář je oprávněn účastnit se valné hromady, hlasovat na ní, má právo požadovat a dostat na ní vysvětlení záležitostí týkajících se společnosti, je-li takové vysvětlení potřebné pro posouzení předmětu jednání valné hromady, a uplatňovat návrhy a protináměry. Neurčí-li stanovy jinak, hlasuje se nejprve o protináměru akcionáře.*“

odůvodňovat odvolání, vyhověl a návrh na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady zamítl.

Nejvyšší soud se následně v usnesení o dovolání menšinových akcionářů vyjádřil k povinnosti návrh na nerozdělení zisku valnou hromadou odůvodnit tak, že i přes absenci výslovné povinnosti v zákoně lze z povahy právní úpravy práva akcionáře na podíl na zisku dovodit, že představenstvo je k odůvodnění návrhu na rozdělení zisku povinno. Stran samotného práva menšinových akcionářů dožadovat se rozdělení zisku následně uvedl, že „... valná hromada sice může rozhodnout tak, že zisk nebude mezi akcionáře rozdělen a bude, po povinném přidělu do rezervního fondu, ponechán společnosti a použit pro její podnikání, avšak smí tak učinit pouze z důležitých důvodů (...)“⁷⁷, s odkazem na usnesení sp. zn. 29 Odo 984/2005 dále vysvětlil, že „... jen výjimečně, stanoví-li tak zákon nebo vyplývá-li to z něj, je soud povolán přezkoumat, zda je usnesení valné hromady věcně důvodné či zda je v zájmu společnosti či akcionářů“⁷⁸ a uzavřel: „Plyne-li z právní úpravy práva akcionáře na podíl na zisku, že k rozhodnutí o nerozdělení zisku a jeho ponechání na účtu nerozděleného zisku může dojít pouze z důležitých důvodů a při respektování zákazu formulovaného v ustanovení § 56a obch. zák., musí soud v řízení o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady o (ne)rozdělení zisku taktéž zkoumat, zda byl dán důležitý důvod, pro který je na místě zisk mezi akcionáře nerozdělit a ponechat jej společnosti. Přitom posuzuje, zda konkrétní důvod či důvody, pro které nebyl zisk mezi akcionáře rozdělen, jsou způsobilé vyloučit jedno ze základních práv akcionářů, totiž právo podílet se na zisku.“⁷⁹

Jakkoli se s usnesením ztotožňují co do práva akcionářů domáhat se v určitých odůvodněných případech rozdělení zisku, nemohu bezvýhradně přijmout fakt, že odůvodnění společnosti je soudem považováno za nedostatečné, resp. zcela absentující. Ponechme stranou skutečnost, že společnost v daném případě obdobně rozhodla o rozdělení zisku i v předchozích letech, což v daném případě nasvědčuje tomu, že společnost tak opravdu činila systematicky, sledujíc poškození zájmů akcionářů. Důvody, které společnost uvedla pro nerozdělení zisku v tomto konkrétním případě a které spočívaly v zajištění se proti nejen bezprostředně hrozící, ale v globálním

⁷⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 26.2.2014 sp. zn. 29 Cdo 3059/2011

⁷⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 26.2.2014 sp. zn. 29 Cdo 3059/2011

⁷⁹ Ibid.

měřítka již probíhající ekonomické krizi, lze dle mého názoru považovat za zcela legitimní.

V době vypracování této diplomové práce je navíc tato hrozba opět aktuální a nelze vyloučit, že podobné případy se budou vyskytovat častěji. Hospodářskou recesi nelze zcela exaktně predikovat a na každou pesimistickou ekonomickou analýzu připadá jiná, optimistická. Proto jsou často manažerská obchodní rozhodnutí vedena spíše intuicí než „tvrdými“ daty, přičemž tuto intuici bude velmi obtížné na valných hromadách „prodat“. Lze si představit, že společnost bude při obdobných případech argumentovat pro laiky neuchopitelnými, ba i objektivně nedostatečně exaktními analýzami, které toliko nepřímo indikují hospodářské změny, přičemž tyto nebudou akcionáři přijímány jako důvodné. Jsem toho názoru, že tyto případy by měly soudy při rozhodování o návrzích na vyslovení neplatnosti rozhodnutí valné hromady rozhodovat v dostatečně širokých ekonomických kontextech a opravdu nanejvýš důsledně šetřit, zdali se jedná o poškozování práv akcionářů nebo jen o rozumnou míru opatrnosti managementu.

3.2 Vkladová povinnost

3.2.1 Vkladová povinnost společníka veřejné obchodní společnosti

Veřejné obchodní společnosti nestanoví zákon o obchodních korporacích povinnost vytvářet základní kapitál, proto zde není ani vkladová neboli ilační povinnost společníků. Zákon však ustanovením §100 ZOK dává společníkům možnost si vkladovou povinnost sjednat, přičemž tato může spočívat jak v plnění peněžitém, tak nepeněžitém, které může spočívat i v provedení/provádění práce nebo poskytnutí/poskytování služby⁸⁰. Tuto možnost konstituuje ustanovení §103 odst. 1 ZOK, které je tím do jisté míry zároveň kontroverzní. Jak uvádí Havel⁸¹, tato norma je sporná v komparaci s obecným ustanovením §17 odst. 3 ZOK, které výslovně stanoví, že předmětem nepeněžitého vkladu nesmí být práce nebo služby. Situaci dále

⁸⁰ Srov. §80 zák. č. 513/1991 Sb.. Nepeněžité vklady musely kumulativně splňovat kritéria jako zjistitelnost hospodářské hodnoty, resp. ocenitelnost vkladu, hospodářská využitelnost předmětu vkladu a jeho samostatná převoditelnost. Provedení práce či poskytnutí služby byly §59 odst. 2 výslovně zakázány.

⁸¹ Havel, B. In: Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. vydání. V Praze: C. H. Beck, 2013, s. 262 ISBN 9788074004803.

znejasňuje také ustanovení §574 ZOK, které říká, že nepeněžitým vkladem do družstva může být provedení práce či poskytnutí služby za předpokladu, že to umožní stanovy. Dle Havla je taktéž sporná samotná interpretace §103 odst. 1 ZOK, kdy není jasné, zdali mohou být práce a služby předmětem nepeněžitého vkladu samého či pouze instrumentem jeho splacení, přičemž se dle dikce přiklání k možnosti druhé. Zde si s autorem dovolím nesouhlasit a přiklonit se k variantě první.

V první řadě mám za to, že pokud by zákonodárce předvídal pouze možnost splacení peněžitého vkladu prací nebo službou, zvolil by odlišnou dikci, ze které by tato skutečnost vyplývala bez většího prostoru pro pochybnosti, například ve smyslu „v takovém případě společenská smlouva stanoví ocenění nebo způsob ocenění provedené práce nebo služby za účelem započtení na peněžitý vklad“. Věta druhá daného ustanovení však praví „... v takovém případě obsahuje společenská smlouva i ocenění prováděné práce nebo poskytované služby nebo způsob ocenění“⁸². Pokud zákonodárce predikuje uvedení konkrétní práce či služby a současně její ocenění ve společenské smlouvě bez dalšího, pak mám za to, že jde o primární předmět nepeněžitého vkladu. Kromě výše uvedených způsobů splnění vkladové povinnosti zákon o obchodních korporacích dále připouští započtení pohledávky na náhradu nákladů vynaložených na zařizování záležitostí společnosti proti pohledávce na splacení jeho vkladu⁸³. Prodlení splacení vkladové povinnosti lze postihnout úrokem z prodlení. Pokud je jeho výše *ex contractu*, uplatní se úprava zákonná, dle které je společník povinen k úhradě dvojnásobku zákonného úroku z prodlení⁸⁴. O důsledcích nesplnění vkladové povinnosti bude pojednáno níže.

3.2.2 Vkladová povinnost společníka KS

Komplementáři, vzhledem k přiměřenému užití ustanovení o veřejné obchodní společnosti, nemají vkladovou povinnost, ledaže je tak ujednáno ve společenské smlouvě. Stejně tak platí § 103 ZOK připouštějící splnění vkladové povinnosti provedením práce či poskytnutím služby. Podíly komplementářů jsou stejné, pokud společenská smlouva nestanoví jinak. Oproti tomu komanditisté vkladovou povinnost

⁸² §103 odst. 1 ZOK

⁸³ §104 odst. 3 zák. č. 90/2012 Sb.

⁸⁴ §2 nařízení vlády č. 351/2013 Sb.

přirozeně mají, neboť velikost jejich podílů se dispozitivně určuje právě podle poměru jejich vkladů. Nutno podotknout, že tato dispozitivnost je toliko dovozována, protože zákon, co do korelace podílu komanditisty s jeho vkladem, odchýlení se společenskou smlouvou explicitně nezakotvuje⁸⁵.

Komanditista je povinen vkladovou povinnost splnit ve lhůtě a způsobem určenými společenskou smlouvou. Na rozdíl od společnosti s ručením omezeným i akciové společnosti zde není co do splnění vkladové povinnosti zákonem určená objektivní lhůta, a proto komanditní společnost není v jejím stanovení nijak limitována⁸⁶. Zákonem není stanoven ani požadavek na splacení určité části vkladů před podáním návrhu na zápis společnosti do obchodního rejstříku⁸⁷. Vystává zde otázka, jaký je samotný smysl základního kapitálu komanditní společnosti, když lhůtu pro splacení vkladů lze společenskou smlouvou stanovit v podstatě neomezeně.

V přímém kontrastu s výše uvedeným lze pozorovat rozdíl mezi postavením komanditisty a společníka společnosti s ručením omezeným v případech, kdy společenská smlouva způsob a lhůtu splnění vkladové povinnosti neupravuje. Zatímco společník je vázán toliko zákonnou lhůtou v délce 5 let od vzniku společnosti nebo převzetí vkladové povinnosti, komanditista musí vkladovou povinnost splnit bez zbytečného odkladu po vzniku své účasti ve společnosti. Za mlčení společenské smlouvy je tedy režim splnění vkladové povinnosti komanditisty řádově přísnější než v případě společníků společnosti s ručením omezeným.

Na závěr dodejme, že zákon pro komanditní společnost nestanovuje žádnou minimální výši základního kapitálu, což je zcela přirozené pro komplementáře, méně již pro komanditisty. V předchozí právní úpravě⁸⁸ byla přitom minimální výše vkladu komanditisty stanovena na 5000 Kč. Pokud je nyní pro společníka společnosti s ručením omezeným stanovena na 1 Kč, je s podivem, že tato nebyla přejata i pro komanditisty.

⁸⁵ Horáček, T. in: Bělohávek, A. J. a kol. *Komentář k zákonu o obchodních korporacích*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 613-614 ISBN 9788073804510.

⁸⁶ Srov. § 150 ZOK

⁸⁷ Srov. § 148 ZOK

⁸⁸ § 97a ObchZ

3.2.3 Vkladová povinnost společníka SRO

Povinnost k vkladu je stěžejní povinností také společníka společnosti s ručením omezeným (§150 odst. 1 ZOK). Z podstaty kapitálové společnosti nelze této povinnosti společníka zprostit. Prolomení představuje pouze snížení základního kapitálu (§150 odst. 2 ZOK). Před podáním návrhu na zápis společnosti do obchodního rejstříku musí společník splatit 30 % na každý svůj peněžitý vklad. Pokud se společník ocitne v prodlení, je povinen uhradit společnosti úrok z prodlení, jenž činí dvojnásobek zákonné sazby⁸⁹. Vzhledem k tomu, že na splnění vkladové povinnosti dává zákon společníkům lhůtu 5 let od vzniku společnosti nebo převzetí vkladové povinnosti, je důležité při výpočtu dlužné částky reflektovat dynamicky se vyvíjející zákonné úrokové sazby, jež teoreticky doznávají změn každých 6 měsíců⁹⁰. Výjimku z výše uvedené lhůty představuje situace, kdy se v důsledku prohlášení konkursu na majetek společníka jeho dosud nesplacená pohledávka na splnění vkladové povinnosti stává splatnou⁹¹.

Kromě nástupu úroku z prodlení je s prodlením se splacením vkladové i příplatkové povinnosti spojena další, kvalitativní sankce, a sice nemožnost vykonávat hlasovací právo.⁹² Jak uvádí Eichlerová⁹³, zákon tak trestá nesplnění vkladové povinnosti přísněji než nesplnění obecného dluhu, a to z důvodu, že nesplnění vkladové povinnosti může resultovat ve vážné finanční problémy společnosti a ultimátně způsobit i její zánik. Vkladová a příplatková povinnost, resp. jejich nesplnění jsou předpokladem pro uplatnění tzv. kadučního řízení, o němž bude pojednáno v kapitole o zániku účasti společníka.

Výhradně u společnosti s ručením omezeným se setkáme s úpravou povinnosti poskytnout peněžitý či nepeněžitý příplatek. Tento nemá vliv na výši základního kapitálu, výši vkladů ani jejich splacení. Tzv. příplatková povinnost musí být předvídána společenskou smlouvou a je zákonodárcem regulována ve smyslu povinnosti stanovit ve společenské smlouvě maximální výši souhrnu těchto příplatků. Pokud by tato stanovena nebyla, usnesení valné hromady o příplatkové povinnosti bude

⁸⁹ Výše zákonného úroku z prodlení se stanovuje nařízením vlády č. 351/2013 Sb.

⁹⁰ Od 1. 7. 2013 byla však zákonná sazba úroku z prodlení konstantní na úrovni 8,05%, a to až do 1. 1. 2018.

⁹¹ § 250 InsZ

⁹² §173 odst. 1 písm. d ZOK

⁹³ Eichlerová, K. In: Černá, S., Štenglová, I., Pelikánová, I., a kol. *Právo obchodních korporací*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 326-327 ISBN 9788074787355

nicotně⁹⁴. V předchozí úpravě byla tato výše dle obchodního zákoníku omezena absolutně, a sice polovinou základního kapitálu.

3.2.4 *Vkladová povinnost akcionáře*

Také pro akcionáře akciové společnosti představuje vklad zcela esenciální majetkovou povinnost. Všichni akcionáři společnosti jsou povinni řádně a včas splatit emisní kurz akcií, které upsali při založení společnosti nebo při zvýšení základního kapitálu společnosti. Ačkoli zákon dává stanovám možnost určit lhůtu, ve které musí být povinnost splatit emisní kurz splněna, nenechává jim v tomto zcela volnou ruku, když stanoví, že její délka nesmí přesáhnout 1 rok ode dne vzniku společnosti, resp. účinnosti zvýšení základního kapitálu. Dodejme však, že daná lhůta se uplatní nejvýše pro 70 % jmenovité hodnoty akcií, neboť § 253 ZOK stanoví, že minimálně 30 % jmenovité hodnoty akcií musí být splaceno již před samotným založením společnosti (zvýšením základního kapitálu upsáním nových akcií)⁹⁵ a s jejich splacením samotnou účinností založení společnosti spojuje. Pokud se akcionář ocitne v prodlení se splněním vkladové povinnosti, představenstvo jej vyzve, aby ji splnil v dodatečné lhůtě. Pokud stanovy neurčí jinak, bude tato lhůta činit 60 dnů. Vzhledem k vážným důsledkům, které se na marné uplynutí takové lhůty mohou vázat, lze důrazně doporučit, aby představenstvo takovouto výzvu uplatnilo v písemné formě. Výše zmíněným důsledkem nesplnění vkladové povinnosti ani v dodatečné lhůtě může být vyloučení akcionáře ze společnosti, a to kvůli akciím, ohledně nichž vkladovou povinnost nesplnil. Ačkoli zákon v § 345 ZOK výslovně počítá toliko s tímto sankčním důsledkem, dodává však, že „... *to neplatí, přijme-li představenstvo jiné opatření*“⁹⁶. Jiným opatřením lze zřejmě chápat vymáhání splacení emisního kurzu soudně dle § 371 a násl. ZOK, stejně jako upuštění od vydání akcií a s tím spojené snížení základního kapitálu dle § 536 ZOK⁹⁷.

⁹⁴ Dvořák, T., *Společnost s ručením omezeným*, 3., přepracované vydání. ASPI-Wolters Kluwer, 2008, s. 209 ISBN 9788073573447

⁹⁵ Na rozdíl od obchodního zákoníku, kde byla pravidla pro výši splacení emisního kurzu při zvyšování základního kapitálu upisováním akcií výslovně stanovena v § 204, zákon o obchodních korporacích v ustanovení § 478 odst. 1 pouze odkazuje na přiměřené užití § 253.

⁹⁶ § 345 odst. 2 ZOK

⁹⁷ Štenglová, I. In: Štenglová, I., Havel, B., Čileček, F., Kuhn, P., Šuk, P., *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 528 ISBN 9788074004803

3.3 Ručení společníků

3.3.1 Ručení společníka VOS

Jak vyplývá ze samotné definice veřejné obchodní společnosti konstruované v §95 ZOK, společníci ručí za její dluhy společně a nerozdílně. Zatímco obchodní zákoník v §86 výslovně stanovil rozsah ručení společníků jako neomezený⁹⁸, zákon o obchodních korporacích si vystačí s ručením společným a nerozdílným, přičemž neomezenost tohoto ručení je toliko dovozována z obecné podstaty veřejné obchodní společnosti jako společnosti osobní. Subsidiárně se použije úprava ručení na základě právního úkonu dle §2018 a násl. NOZ.⁹⁹ Ručení společníka má povahu závazku akcesorického a subsidiárního. Závazek společníka ručit je tedy odvislý od existence hlavního závazkového vztahu, a k aktivaci ručitélského závazku dochází až v situaci, kdy hlavní dlužník přes písemnou výzvu v přiměřené lhůtě neplní. Společník tedy není vůči společnosti v postavení spoludlužníka. Vedle ručitélského závazku má akcesorickou povahu i závazek k úhradě smluvní pokuty, nebo závazek z úroku či úroku z prodlení¹⁰⁰. Ustanovení §39 ZOK říká, že při zrušení obchodní korporace s likvidací ručí společníci za její dluhy po jejím zániku do výše svého podílu na likvidačním zůstatku, nejméně však v rozsahu, v němž ručili za jejího trvání.

Zákonné ručení společníků zaniklé veřejné obchodní společnosti zajišťuje závazek této společnosti i v případě jeho přechodu na právního nástupce¹⁰¹. Společník však ručí pouze za dluhy vzniknuvší před terminací jeho účasti ve společnosti¹⁰². V případě splnění povinnosti ručit jedním společníkem povinnost ostatních společníků zaniká, avšak jen co do konkrétního již splněného závazku. Splnivší společník se následně vůči společnosti ocitá v pozici věřitele a může uplatnit regresní nárok na uhrazení toho, co za společnost plnil. Jak však uvádí Tomáš Dvořák¹⁰³, protože i společník-věřitel je ručitelem závazků společnosti, je nutné od jeho pohledávky odečíst podíl, který připadá na jeho osobu. V případě, že společník plnil více, než

⁹⁸ §86 zák. č. 513/1991 Sb.: *Veřejná obchodní společnost odpovídá za své závazky celým svým majetkem. Společníci ručí za závazky společnosti veškerým svým majetkem společně a nerozdílně.*

⁹⁹ Pokorná, A. In: Pokorná, J., Holejšovský, J., Lasák, Pěkárek, M. a kolektiv. *Obchodní společnosti a družstva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, s. 189 ISBN 9788074004759

¹⁰⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 12. 2011, sp. zn. 32 Cdo 5089/2009

¹⁰¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 7. 2013, sp. zn. Cdo 4193/2011

¹⁰² §111 ZOK

¹⁰³ Dvořák, T. *Osobní obchodní společnosti*. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008, s. 111 ISBN 9788073573836

odpovídá jeho podílu, může uplatnit také subrogační regres, tedy požadovat náhradu přímo po jednotlivých společnících společnosti, a to dle výše jejich podílů¹⁰⁴.

Jak bylo opakovaně judikováno nejprve krajským¹⁰⁵, o několik let později i nejvyšším soudem¹⁰⁶, z ručitelského závazku společníka za závazky společnosti nelze na základě rozhodnutí o povinnosti této společnosti k plnění nařídit výkon rozhodnutí přímo proti jejímu společníkovi, neboť výkon rozhodnutí lze vést pouze proti osobě, které byla uložena povinnost exekučním titulem.

3.3.2 *Ručení společníka KS*

Rozdílná úprava ručení pro dvě kategorie společníků komanditních společností je jedním ze základních atributů podstaty této formy obchodní společnosti. Stejně jako společníci veřejné obchodní společnosti ručí komplementáři za závazky neomezeně, společně a nerozdílně, přičemž ručení trvá po celou dobu trvání společnosti samé a nelze jej žádným způsobem omezit či vyloučit. Oproti tomu komanditisté ručí za dluhy společnosti omezeně, a sice do výše svého nesplaceného vkladu podle stavu zápisu v obchodním rejstříku. Přestože se ručení komanditisty může zdát analogické s ručením společníka společnosti s ručením omezeným, je zde zásadní rozdíl co do určení jeho výše. Komanditista totiž ručí jen do výše nesplaceného vkladu svého, zatímco společník společnosti s ručením omezeným do výše souhrnu nesplacených vkladů i ostatních společníků. Komanditista má tedy o něco výhodnější postavení, a pokud například splní vkladovou povinnost v plné výši ještě před zápisem společnosti do obchodního rejstříku, ručitelský závazek u něj vůbec nevznikne.

Jak bylo zmíněno v jedné z předchozích kapitol, zákon o obchodních korporacích představil institut komanditní sumy. Ta mimo dopad na rozdělování zisku či nesení ztráty společnosti komanditisty představuje především možnost jednostranně modifikovat rozsah ručení komanditistů. Výše komanditní sumy musí být určena společenskou smlouvou a musí být větší nebo rovna vkladu komanditisty. Komanditista

¹⁰⁴ §1876 odst. 2 NOZ

¹⁰⁵ Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze 17. 12. 1996, sp. zn. 19 Co 629/96: „Na základě rozhodnutí ukládajícího povinnost veřejné obchodní společnosti nelze nařídit výkon rozhodnutí proti společníku této společnosti, třebaže tento společník ze zákona ručí za závazky společnosti veškerým svým majetkem.“

¹⁰⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 11. 2005, sp. zn. 20 Cdo 46/2005: „Závazek společnosti a závazek společníka z titulu ručení jsou totiž dva různé závazky z různých právních důvodů ...“

následně solidárně ručí do výše komanditní sumy, snížené o splněnou vkladovou povinnost. Mimo zvýšení nominálního rozsahu ručení však nelze pominout ještě další rozměr, kterým je relativní časová neomezenost ručitelského závazku. V případě, že komanditní suma převyšuje vklad, komanditista nemá možnost po splnění vkladové povinnosti rozsah ručení dále jednostranně snížit například poskytnutím plnění nad rámec vkladové povinnosti. Ručení ve výši rozdílu komanditní sumy a splaceného vkladu trvá neomezeně a zprostit se ho lze toliko změnou společenské smlouvy ve smyslu snížení komanditní sumy nebo zvýšení vkladové povinnosti při zachování výše komanditní sumy.¹⁰⁷ Komanditní společnosti je tak dána možnost významně zesílit odpovědnost komanditistů za závazky společnosti.

3.3.3 Ručení společníka společnosti s ručením omezeným

Jak bylo již zmíněno, společnost s ručením omezeným, jakkoli v ní převažují prvky kapitálové společnosti, je společností s prvky společnosti osobní. Osobním prvkem je pak právě především ručení společníků. Na tom lze demonstrovat také určitou odlišnost společnosti s ručením omezeným od akciové společnosti jako společnosti ryze kapitálové, která tkví právě v rozsahem a časem limitovaném ručení společníků za závazky společnosti¹⁰⁸.

Společníci společnosti s ručením omezeným ručí za její závazky společně a nerozdílně do výše, v jaké nesplnili svou vkladovou povinnost podle stavu zapsaného v obchodním rejstříku v době, kdy byli věřitelem vyzváni k plnění (§132 odst. 1 ZOK). V první řadě se jedná o ustanovení kogentního charakteru, tudíž není možné, aby si společníci tento závazek vůči věřitelům jakkoli modifikovali. Solidarita ručení vyplývá přímo z dikce normy, což již nelze říci o dalším důležitém aspektu, a sice že každý společník ručí nejen do výše nesplaceného vkladu svého, ale do výše souhrnu nesplacených vkladů všech společníků. Zatímco §106 odst. 2 obchodního zákoníku byl v tomto explicitní, do ZOK bylo ustanovení přejato i co do dalších prvků ve značně simplifikované formě, což je však dáno subsidiaritou ustanovení §1872 NOZ upravující postavení společně a nerozdílně zavázaných dlužníků, ze kterého vyplývá, že společníci

¹⁰⁷ Pokorná, A. In: Pokorná, J., Holejšovský, J., Lasák, Pekárek, M. a kolektiv. *Obchodní společnosti a družstva*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, s. 216 ISBN 9788074004759

¹⁰⁸ Lochmanová, L. In: Bělohávek, A. J. a kol. *Komentář k zákonu o obchodních korporacích*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 2733 ISBN 9788073804510

jsou povinni plnit jeden za všechny a všichni za jednoho. Dále je třeba zmínit §2020 NOZ, jenž obecně stanoví, že plnění poskytnuté jedním společníkem nesnižuje rozsah ručení ostatních společníků.

V souhrnu je cílem této úpravy zajistit sounáležitost a jednotnost společníků včetně vzájemné motivace ke splnění vkladové povinnosti ve vztahu jak ke společnosti samé, tak k věřitelům. Ručení společníků zaniká zápisem úplného splacení všech vkladů do společnosti v obchodním rejstříku. Vzhledem k obecnému principu subsidiarity ručitélského závazku (§ 2021 odst. 1 NOZ) je věřitel před aktivací ručení, a tím vzniku splatnosti závazku společníka, povinen písemně vyzvat k plnění samu společnost za poskytnutí přiměřené lhůty, přičemž výjimku z této povinnosti představují situace, kdy výzvu nelze uskutečnit, nebo je nepochybné, že dluh nesplní.

Následně je třeba si říci, v jaké lhůtě je ručitel povinen dlužníkovi plnit. ZOK o lhůtě k plnění mlčí, proto je třeba si pomoci subsidiární aplikací obecné úpravy času plnění dle §1958 odst. 2 NOZ, který říká, že pokud si strany neujednají, kdy má dlužník splnit dluh, může věřitel požadovat plnění ihned a dlužník je poté povinen splnit *bez zbytečného odkladu*^{109, 110}.

Zajímavá situace nastává ve chvíli, kdy například věřitel uplatňuje nárok na uspokojení pohledávky ručitelem u soudu, přičemž v průběhu řízení až do vyhlášení rozhodnutí dojde ke změně zápisu rozsahu splacených vkladů v obchodním rejstříku. Soud musí toto reflektovat a není možné přiznat nárok ve výši, která neodpovídá nově zapsané výši nesplaceného vkladu. Pokud v průběhu řízení dojde k úplnému splacení vkladové povinnosti, soud žalobu zamítne¹¹¹. Zde je na místě zamyslet se nad touto úpravou blíže.

Dovolím si vyjádřit názor, že ve výše uvedeném vztahu společník/dlužník a věřitel by měl být právě věřitel tou stranou, které by měl zákon poskytovat ochranu ve

¹⁰⁹ ve spojení s § 1723 odst. 2 NOZ

¹¹⁰ Blíže například Plíva, S. In: Ručení v obchodních vztazích, *Bulletin advokacie* 6–7/1995, s. 20: „Obchodní zákoník výslovně nestanoví, kdy je ručitel povinen splnit zajištěný závazek. Vzhledem k tomu je třeba mít za to, že tak musí učinit bez zbytečného odkladu poté, co byl k plnění věřitelem oprávněně vyzván (§ 340 odst. 2 obch. zák.). Délka této lhůty bude vždy závislá na povaze plnění. Bez významu nebude ani to, že ručitel musí mít možnost vyrozumět dlužníka a spoluručitele o uplatnění nároků z ručení a dlužník a spoluručitelé možnost na základě toho ručiteli bez zbytečného odkladu sdělit své námítky.“

¹¹¹ Rozsudek nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 6. 2000, sp. zn. 29 Cdo 281/2000: „V době rozhodování odvolacího soudu však již bylo v obchodním rejstříku zapsáno plné splacení vkladu žalovaného do společnosti, a to ke dni 1. 6. 1999, k čemuž musel odvolací soud podle ustanovení § 154 odst. 1 a § 211 o.s.ř. přihlídnout. Z provedeného dokazování vyplynulo, že ručení žalovaného za závazky společnosti zaniklo ke dni 1. 6. 1999 a od tohoto okamžiku tedy nebyla žaloba důvodná.“

smyslu rozumných podmínek po uplatnění jeho nároku a obecně jeho postup vedoucí k uspokojení pohledávky nezatěžovat, o to méně ve prospěch dlužníka. Pokud věřitel přistoupil k žalobě na plnění pouze proti ručiteli a nikoli dlužníkovi, může zde dojít k situaci, kdy ručící společník, místo toho aby ručiteli splnil a využil zápočet na splnění jeho vkladové povinnosti dle §134 odst. 1 ZOK, rozhodne se přímo splnit svou vkladovou povinnost vůči společnosti, což bude mít za následek zamítnutí žaloby a přenesení další procedurální zátěže ve vymáhání pohledávky na věřitele, který následně musí uplatňovat nárok na společnost. Nutno samozřejmě zmínit, že věřitel by měl využít možnosti podat žalobu na plnění současně proti osobě dlužníka i ručitele, čímž by se této situaci účinně vyhnul.

Nutno však zmínit, že oproti obchodnímu zákoníku, za jehož účinnosti bylo vydáno výše zmíněné rozhodnutí Nejvyššího soudu, přinesl zákon o obchodních korporacích v ustanovení § 132 odst. 1 *in fine* nenápadnou, literaturou nepříliš často zmiňovanou změnu. Dle tohoto ustanovení ručí nyní společníci do výše, v jaké nesplnili vkladové povinnosti podle stavu zapsaného v obchodním rejstříku v době, kdy byli věřitelem vyzváni k plnění. Ačkoli důvodová zpráva se o této změně nezmiňuje, je velmi pravděpodobné, že jejím účelem je právě vypořádání se s podobnými situacemi ve prospěch věřitele. Havel se přiklání k názoru, že na základě § 132 odst. 1 ručení nyní opravdu zápisem splacení nezaniká, ale dodává, že je stále třeba šetřit základní podstaty společnosti s ručením omezeným, která zánik ručení při zápisu splacení vkladu do obchodního rejstříku předpokládá a aplikace tedy není zcela jednoznačná¹¹².

Ve světle těchto nejasností bych navrhoval se s výše uvedeným legislativně vypořádat tak, že žalovaný ručitel, jenž nemá splněnu vkladovou povinnost připadající na jeho podíl, by měl primárně plnit věřiteli s následným zápočtem na splnění této vkladové povinnosti za absence možnost volit splnění této povinnosti přímo, a tím odkázat věřitelův nárok zpět na společnost. Stejně tak pokud je ručitelů více, kterýkoli by se rozhodl splnit vkladovou povinnost, musel by v případě probíhajícího řízení na plnění z titulu ručitelského závazku proti kterémukoli jinému ručiteli tuto povinnost splnit plněním věřiteli a zápočtem na vkladovou povinnost.

¹¹² Havel, B. In: Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. *Zákon o obchodních korporacích*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 272 ISBN 9788074004803

3.3.4 Ručení akcionáře

Jak vyplývá ze samotné podstaty akciové společnosti coby ryze kapitálové společnosti, akcionáři na rozdíl od společníků společnosti s ručením omezeným za závazky společnosti zásadně neručí, a to ani do výše nesplaceného vkladu. Zákon o obchodních korporacích ovšem v souvislosti s určitými skutečnostmi jisté ručení akcionářů explicitně zakládá, byť obsahem ručitelského závazku nejsou závazky společnosti. Ta se naopak nachází v postavení věřitele.

Děje se tak toliko ve dvou případech. První případ se týká dispozice s nesplacenými akciemi, popřípadě zatímními listy, byly-li vydány. Pokud se vlastník nesplacené akcie nebo zatímního listu rozhodne je převést, ručí společnosti za všechny dluhy, které byly se zatímním listem či nesplacenou akcií na nabyvatele převedeny¹¹³. Druhým výslovným případem nástupu ručení je situace, kdy je akcionář z důvodu nesplnění své vkladové povinnosti ze společnosti vyloučen. V tom případě ručí společnost za splacení emisního kurzu jím upsaných akcií¹¹⁴.

3.3.5 Prvky prolamování majetkové samostatnosti společnosti v zákoně o obchodních korporacích

Kapitálově korporátní forma podnikání již ze své podstaty nabízí podnikatelům snížení podnikatelského rizika především ve formě omezené odpovědnosti společníků. Jakkoli je tento účel legitimní a obchodním právem předvídaný, pojí se s ním také nevyhnutelné riziko jeho zneužívání, přičemž pozitivní právo by toto mělo reflektovat a pokoušet se jeho zjevné zneužití regulovat, tj. sankcionovat ho i mu předcházet. Tento postup by však neměl sloužit k narušení omezené odpovědnosti společníků korporací, ale výhradně k zamezení vytváření nekontrolované neodpovědnosti.

Prostředkem, jak toho docílit za obecného zachování majetkové a právní samostatnosti obchodní korporace, je právě doktrína piercing of the corporate veil, nebo také „doktrína průniku“¹¹⁵. Její kořeny je třeba hledat především v anglo-americkém právním systému, kde byla formována především rozhodovací činností soudů.

¹¹³ § 285 odst. 3 ZOK, § 256 odst. 2 ZOK

¹¹⁴ § 345 odst. 3 ZOK

¹¹⁵ V německém právu „durchgriff“ či „durchgriffshaftung“, v právu českém hovoříme v doslovném překladu o „propichování korporátního závoje“, „sejmutí korporátní masky“, či jednoduše „průnik“.

V českém právním systému však doktrína průniku pozitivně upravena není, ani v judikatuře se nijak významně neprosadila^{116, 117}, její prvky však lze spatřovat v zákoně o obchodních korporacích, konkrétně v úpravě odpovědnosti vlivné osoby za újmu společnosti (§71 a násl. ZOK). O kontroverzi této úpravy pojednám níže. Přestože se doktrína průniku obecně může zdát institutem korporátního práva, koneckonců úprava ve výše uvedeném ustanovení se také týká v podstatě jakékoli újmy, tak jak uvádí Lokajíček, „... nelze přehlížet, že v praxi k prolomení majetkové samostatnosti dochází často až tehdy, když již společnost není schopna plnit své závazky, tedy v situaci hrozící nebo již nastalé insolvence“¹¹⁸ a v kontextu zmíněného se zamýšlí nad tím, zdali doktrína průniku není doktrínou spíše insolvenčního práva.

Jsem toho názoru, že pokud má dojít k prolomení majetkové samostatnosti obchodní společnosti, mělo by mít charakter *ultima ratio* a přistoupit k němu by se mělo opravdu až na základě způsobení újmy společnosti, jež má kruciólní dopad na její samotnou existenci. V opačném případě by aplikace této doktríny mohla vést až jejímu zneužívání, což by bylo vzhledem k tomu, že doktrína sama je instrumentem k zamezení zneužívání práv, přinejmenším paradoxní. Ad absurdum si lze představit situaci, kdy se společníci korporací, kteří splňují parametry vlivné osoby, stanou nejen co do strategických rozhodnutí zcela pasivními, obávající se důsledků plynoucích pro ně z případných negativních ekonomických dopadů.

V souvislosti s rekonstrukcí v otázce ručení nejen akcionářů, ale obecně společníků kapitálových obchodních společností došlo k velmi podstatným změnám, jež svým způsobem do českého právního řádu, byť dosti neobratně, přináší právě prvky doktríny piercing of the corporate veil. Tyto vnáší do institutu ručení společníků

¹¹⁶ Kostohryz, M. *Piercing of the corporate veil: překonávání samostatnosti kapitálových společností ve srovnávacím pohledu*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013, s. 5 ISBN 9788087146965

¹¹⁷ V souvislosti s doktrínou průniku se často uvádí rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 6. 2007, sp. zn. 29 Odo 387/2006, v jehož odůvodnění uvádí: „Skutečnost, že společník obchodní společnosti může za určitých okolností významně ovlivňovat poměry ve společnosti, ostatně vzal výslovně v úvahu zákon č. 370/2000 Sb., když začlenil do obchodního zákoníku ustanovení § 66 odst. 6, které určuje, že ustanovení tohoto zákona a zvláštních právních předpisů o odpovědnosti a ručení orgánů a členů orgánů společnosti, se vztahují také na osoby, které na základě dohody, podílu na společnosti či jiné skutečnosti ovlivňují podstatným způsobem chování společnosti, přestože nejsou orgány ani členy orgánů společnosti, bez zřetele k tomu, jaký vztah ke společnosti mají. Takovou osobou nepochybně může být i jediný společník společnosti s ručením omezeným, který pak podle platné úpravy ve vazbě na konkrétní okolnosti případu bude při splnění podmínek ustanovení § 66 odst. 6 obch. zák. ručit za závazky společnosti podle ustanovení § 194 odst. 5 a 6 obch. zák.“

¹¹⁸ Lokajíček, J. *Prolomení majetkové samostatnosti kapitálových společností*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2016, s. 21 ISBN 9788074006036

mnoho nejasností a otázek a výrazně ohrožují právní jistotu ohledně postavení společníků v obchodních korporacích obecně, neboť prolamují majetkovou samostatnost kapitálové společnosti v případě jejího úpadku.

Zákon o obchodních korporacích materializoval koncept tzv. ovlivnění, jenž, ačkoli nemá přímého předchůdce v obchodním zákoníku, nepřímě navazuje na jeho úpravu faktického koncernu. Zákon o obchodních korporacích zde definuje vlivnou osobu jako „... každého, kdo pomocí svého vlivu v obchodní korporaci rozhodujícím významným způsobem ovlivňuje chování obchodní korporace“, a ovládající osobu jako „... osobu, která může v obchodní korporaci, ať už přímo či nepřímě, uplatňovat rozhodující vliv“¹¹⁹. Důvodová zpráva k zákonu o obchodních korporacích i zákon sám společníky s vlivnými osobami *expressis verbis* nespojuje, naproti tomu ovládající osobu zákon se společníky spojuje přímo, když stanovuje několikero vyvratitelných domněnek založených na minimálních podílech na hlasovacích právech.

Problém však nastává u ustanovení § 76 odst. 3 ZOK, které říká, že právě i na vlivné a ovládající osoby se obdobně použije úprava ručení členů orgánů při úpadku obchodní korporace dle § 68 ZOK. Toto by v praxi znamenalo, že akcionáři akciové společnosti v úpadku, o jehož hrozbě vědět měli nebo vědět mohli a v rozporu s péčí řádného hospodáře se tomuto nesnažili rozumně předejít, budou za závazky společnosti ručit. V tuto chvíli ponechme stranou zcela zjevný rozpor s podstatou kapitálových společností a zaměřme se na samotnou hypotézu obsaženou v § 68 odst. 1 písm. b) ZOK, která vyžaduje jednání v rozporu s péčí řádného hospodáře. Zákonný základ péče řádného hospodáře nalezneme toliko v § 159 odst. 1 NOZ, který stanoví: „*Kdo přijme funkci člena voleného orgánu, zavazuje se, že ji bude vykonávat s nezbytnou loajalitou i s potřebnými znalostmi a pečlivostí. Má se za to, že jedná nedbale, kdo není této péče řádného hospodáře schopen, ač to musel zjistit při přijetí funkce nebo při jejím výkonu, a nevyvodí z toho pro sebe důsledky. Z dikce tohoto ustanovení jasně vyplývá, že péče řádného hospodáře je vyžadována toliko od členů volených orgánů, nikoli tedy od společníků korporace.*

Ohledně tohoto jsem tedy toho názoru, že společníka nelze přivést k odpovědnosti dle §68 ZOK jednoduše proto, že není způsobilý naplnit hypotézu této normy, neboť tato je podmínkou její realizace. K podobným závěrům došel i Petr Čech,

¹¹⁹ § 71 odst. 1, § 74 odst. 1 ZOK

když uvedl: „*Jsmo přesvědčeni, že ani osobě ovládající, a tím méně osobě vlivné, není možné ukládat povinnost jednat s péčí řádného hospodáře vůči společnosti a povinnost aktivně od společnosti odvracet úpadek.*“¹²⁰

4. Vybraná nemajetková práva a povinnosti společníků

4.1 Hlasovací právo

Nejvyšším orgánem osobních společností jsou všichni její společníci, zatímco nejvyšším orgánem společností kapitálových je valná hromada (§ 44 odst. 1 ZOK). Z hlediska rozhodování nejvyšších orgánů společnosti je zde velmi patrný rozdíl v míře formálnosti těchto procesů. Zatímco fungování valné hromady je jak ve společnosti s ručením omezeným, tak v akciové společnosti předmětem rozsáhlé reglementace, u osobních společností si zákonodárce vystačil toliko s určením, že k rozhodování ve všech věcech společnosti je zapotřebí souhlasu všech společníků (§ 105 ZOK), resp. že ve věcech, které nenáleží rozhodovat statutárnímu orgánu, rozhodují všichni společníci (§125 odst. 2 ZOK), aniž by stanovoval detailnější formalizaci a procedurální podmínky pro samotné rozhodování.

4.1.1 Hlasovací právo společníka veřejné obchodní společnosti

Jedním z rozdílů mezi postavením společníka kapitálové a společníka osobní společnosti v kontextu podílení se na jejím řízení je skutečnost, že s postavením společníka osobní společnosti zákon dispozitivně spojuje výkon funkce statutárního orgánu (§44 odst. 4 ZOK). Fakultativně může společenská smlouva funkci statutárního orgánu svěřit jen některému ze společníků, vždy jím musí být alespoň jeden z nich (§ 106 odst. 1 a § 125 odst. 1 ZOK). Z dikce zákona tedy dále vyplývá, že statutárním orgánem může být pouze společník.

§ 99 odst. 3 ZOK stanoví, že každý společník má jeden hlas, ledaže společenská smlouva určí jinak. Literatura se shoduje, že přestože je tato úprava rozložení hlasů

¹²⁰ Čech, P., Nová rizika společníků a akcionářů po rekodifikaci, LEGAL NEWS ŘÍJEN 2012, Praha: Glatzova & Co., 2012. [cit. 7.7.2018] Dostupné na <<http://www.glatzova.com/files/download/glatzova-newsletter-legal-news-nova-rizika-spolecniku-a-akcionaru-po-rekodifikaci.pdf>>

systematicky řazena k rozhodování o změnách společenské smlouvy, lze ji obecně vztáhnout na rozhodování o všech věcech společnosti^{121, 122}.

§ 99 odst. 1 stanoví, že změna společenské smlouvy je možná pouze dohodou všech společníků. Zde lze v literatuře pozorovat zásadní názorové neshody v určení, zdali je požadavek souhlasu všech společníků kogentního charakteru, nebo zda se od něj lze ve společenské smlouvě odchýlit. Štenglová je toho názoru, že se od této podmínky odchýlit lze a argumentuje obsahem § 99 odst. 2 ZOK, který sleduje ochranu práv společníků ve většinovém rozhodování¹²³. Zřejmě usuzuje, že pokud by byl požadavek na souhlas všech společníků při obecném rozhodování o změně společenské smlouvy absolutní, byla by samotná existence výše uvedeného odstavce redundantní. Oproti tomu Horáček došel k opačnému závěru, přičemž dané tvrzení opírá o neméně relevantní argument, že zákonodárce zvolil namísto „souhlasu“ formulaci „dohoda všech společníků“, kdy tato jasně implikuje charakter konsenzu a proces negociace, jež nejsou spojovány s hlasováním.¹²⁴ Dále argumentuje citací z důvodové zprávy, kdy „... *podstatnou změnou je posílení sociální povahy veřejné obchodní společnosti a možnost změny společenské smlouvy jen se souhlasem všech nikoli většinou* ...¹²⁵ Pokud výše uvedenou citaci uvedeme v kontextu skutečnosti, že zatímco v předchozí právní úpravě byla možnost odchýlení se od podmínky souhlasu všech společníků explicitně stanovena (§ 79 odst. 1 ObchZ) a v zákoně o obchodních korporacích tomu tak není, lze opravdu dojít k závěru, že záměrem zákonodárce nebylo poskytnout možnost požadavek souhlasu všech společníků jakkoli modifikovat.

Je zřejmé, že je zde dán velký prostor pro dva zcela odlišné výklady, které oba zcela legitimně vedou k opačným závěrům. Zatímco teleologický výklad vede zcela jistě ke kogentnosti ustanovení, výklad logický tento závěr v podstatě neumožňuje. Výše uvedený argument Štenglové považuji za velmi silný, stejně jako nelze pomíjet systematické zařazení úpravy počtu hlasovacích práv v § 99 odst. 3 ZOK, které dle

¹²¹ Štenglová, I. In: Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 223 ISBN 9788074004803

¹²² Horáček, T. in: Bělohávek, A. J. a kol. *Komentář k zákonu o obchodních korporacích*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 538 ISBN 9788073804510.

¹²³ Štenglová, I. In: Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 223 ISBN 9788074004803

¹²⁴ Horáček, T. in: Bělohávek, A. J. a kol. *Komentář k zákonu o obchodních korporacích*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 537 ISBN 9788073804510.

¹²⁵ Horáček, T. in: Bělohávek, A. J. a kol. *Komentář k zákonu o obchodních korporacích*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 538 ISBN 9788073804510.

mého názoru dispozitivnost § 99 odst. 1. ZOK také do jisté míry indikuje. Připouštím však, že vzhledem k obecně časté nekonzistenci zákonodárce lze tímto argumentovat již hůře. De lege ferenda se zcela ztotožňuji s názorem Horáčka, ale kloním se k názoru, že ustanovení společenské smlouvy modifikující § 99 odst. 1 ZOK je za současného právního stavu zcela obhajitelné.

4.1.2 Hlasovací právo společníka komanditní společnosti

Stejně jako u veřejné obchodní společnosti i komplementáři komanditní společnosti splňující podmínky stanovené § 46 ZOK jsou zákonem dispozitivně určeni jako statutární orgán společnosti (§ 125 odst. 1 ZOK). Existence dvou kategorií společníků v komanditní společnosti má význam právě i pro výkon hlasovacího práva, neboť § 125 odst. 2 ZOK stanoví, že komplementáři a komanditisté hlasují při rozhodování o záležitostech mimo kompetenci statutárního orgánu zvlášť. Jak uvádí Horáček, v situaci, kdy společenská smlouva neupravuje proces přijímání rozhodnutí odchylně od zákonné úpravy a při rozhodování je tedy potřeba souhlasu všech společníků, lze ustanovení o samostatném hlasování komanditistů a komplementářů považovat za redundantní. V okamžiku, kdy je však společenskou smlouvou vyžadováno rozhodování na většinovém principu, význam samostatného hlasování nabude na významu¹²⁶. § 125 odst. 2 ZOK je pak třeba vztahovat obecně na rozhodování společníků jako nejvyššího orgánu společnosti, přičemž od tohoto rozhodování je nutné diferenciovat rozhodování o změně společenské smlouvy, jež je speciálně upraveno v § 99¹²⁷.

4.1.3 Hlasovací právo společníka společnosti s ručením omezeným

Když pomineme hlasování mimo valnou hromadu,¹²⁸ výkon hlasovacího práva společníka kapitálové společnosti je pevně spjat s valnou hromadou společnosti, neboť právě ta přijímá usnesení, jež jsou předmětem hlasování. Předpokladem konání valné

¹²⁶ Horáček, T. in: Bělohávek, A. J. a kol. *Komentář k zákonu o obchodních korporacích*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 626 ISBN 9788073804510.

¹²⁷ Štenglová, I. In: Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 262 s. ISBN 9788074004803

¹²⁸ Korespondenční hlasování, hlasování per rollam

hromady kapitálové společnosti je bezesporu její svolání. Jak uvádí Holejšovský, za svolání valné hromady lze obecně považovat všechny úkony vůči společníkům učiněné k jejímu konání tak, aby se valná hromada konala ve lhůtě dle zákona, společenské smlouvy či stanov¹²⁹. Co se týče charakteru svolání valné hromady, panuje zde neshoda, zdali se jedná o jednání jménem společnosti, či jde o součást obchodního vedení¹³⁰. Světlo se do této otázky pokusil přinést Nejvyšší soud, když uvedl: „*Svolání valné hromady společnosti s ručením omezeným nelze považovat za jednání společnosti ve vztahu ke třetím osobám ani za součást obchodního vedení společnosti. Svolání valné hromady společnosti s ručením omezeným je zvláštní, zákonem výslovně stanovenou povinností, kterou jednatelé plní nad rámec obchodního vedení společnosti.*“¹³¹

Zákon připouští několik způsobů, kterými se může společník účastnit hlasování na valné hromadě společnosti. V první řadě tak může učinit osobní účastí. Vzhledem k nyní již neomezenému počtu společníků společnosti a také časté účasti společníků-zahraničních osob zákon umožňuje taktéž hlasování s využitím technických prostředků, přičemž tento způsob musí být připuštěn společenskou smlouvou. Společník se může účastnit valné hromady v zastoupení na základě písemné plné moci, ze které musí vyplývat, zda byla udělena pro konkrétní valnou hromadu, nebo umožňuje zastoupení na více valných hromadách. Zde je třeba se pozastavit nad postavením zahraničního společníka ve vztahu k udělení plné moci. §441 odst. 2 NOZ stanoví, že zmocnitel uvede rozsah zástupčího oprávnění v plné moci. Netýká-li se zastoupení jen určitého právního jednání, udělí se plná moc v písemné formě. V případě, že valná hromada rozhoduje o záležitosti, jež vyžaduje osvědčení formou notářského zápisu, například o možnosti započtení peněžité pohledávky vůči společnosti proti pohledávce na splnění vkladové povinnosti, musí být tedy i sama plná moc osvědčena veřejnou listinou. Zahraniční společník by byl fakticky nucen osobně se zúčastnit valné hromady, nebo se alespoň dostavit na český notariát pro udělení plné moci zmocněnci. Východisko poskytla relativně záhy expertní skupina Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při

¹²⁹ Holejšovský, J. *Valné hromady společností s ručením omezeným*. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 68 ISBN 9788074003912

¹³⁰ Štenglová, I. In: Štenglová, I., Plíva, S., Tomas, M. *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 437 ISBN 9788074003547

¹³¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 1997, sp. zn. 1 Odon 2/97

Ministerstvu spravedlnosti svým výkladovým stanoviskem¹³², v němž uvádí, že plná moc k zastoupení na valné hromadě, členské schůzi družstva či jiného orgánu právnické osoby ani k rozhodnutí za jediného společníka nemusí být udělena formou notářského zápisu. Toto tvrzení opírá o poměr speciality ZOK vůči NOZ, kdy § 168 odst. 1 ZOK nestanoví kromě písemné formy žádnou další náležitost. Konkrétně ve vztahu k zahraničním osobám je však zásadní ustanovení § 44 odst. 4 ZMPS, které stanoví, že k zachování formy plné moci postačí, vyhovuje-li forma, mimo dalších tam uvedených případů, některému z právních řádů platných v místě, kde má zmocnitel své sídlo nebo obvyklý pobyt, anebo také právnímu řádu platnému v místě, v němž byla plná moc vystavena.

Okruh záležitostí, které spadají do působnosti valné hromady, stanovuje §190 ZOK, přičemž připouští, aby společenská smlouva stanovila působnost i v dalších, zákonem nevypočtených případech. Projevem valné hromady jako nejvyššího orgánu společnosti je pak výslovné zákonné zmocnění valné hromady k vyhrazení si rozhodování o záležitostech, které dle zákona náležejí do působnosti jiných orgánů společnosti, pramenící z §190 odst. 3 ZOK.

Zajímavým rozdílem v postavení společníka společnosti s ručením omezeným a akcionářem je v kontextu svolávání valné hromady uplatňování vlivu na její pořad. Zatímco každý akcionář je na základě § 361 a násl. ZOK nadán právem uplatňovat návrhy a protináměry k záležitostem zařazeným na pořad valné hromady, a tím pořad ovlivnit před samotným konáním, jednatel společnosti s ručením omezeným jako svolavatel valné hromady povinnost přijímat takovéto návrhy od společníků nemá. Společník je odkázán toliko na § 185 ZOK, na základě kterého je možné záležitosti neuvedené v pozvánce projednat tehdy, jsou-li přítomni všichni společníci a tito s projednáním souhlasí. Obdobné platí i pro akcionáře¹³³. Stranou zde ponechávám kvalifikované společníky a akcionáře, kterým se věnuji v jiné části této práce.

Na rozdíl od osobních obchodních společností nedisponuje společník společnosti s ručením omezeným stejně jako akcionář jediným hlasem. § 169 odst. 2 ZOK dispozitivně stanoví, že každý společník má jeden hlas na každou 1 Kč vkladu.

¹³² Výkladové stanovisko č. 12 Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti ze dne 14. 1. 2014 k formě plné moci k zastoupení před orgánem právnické osoby a k rozhodování jediného společníka. [cit. 15.6.2018] Dostupné z: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Stanovisko-12.pdf>>

¹³³ § 408 odst. 3 ZOK

Společenská smlouva tedy může stanovit počet hlasů odchylně, například s přihlédnutím na velikost či druh konkrétního podílu.

V souvislosti s výkonem hlasovacího práva zákon definuje jak pro společnost s ručením omezeným, tak i akciovou společnost situace, za kterých je hlasovací právo konkrétního společníka pozastaveno¹³⁴. Hovoříme o tzv. situaci hlasovacích práv. Společník tak na valné hromadě nevykonává hlasovací právo v rozsahu svého prodlení se splněním vkladové povinnosti při rozhodování valné hromady o připuštění jeho nepeněžitého vkladu při rozhodování o tom, zdali jemu či osobě s ním jednající ve shodě má být prominuto splnění povinnosti a také o jeho odvolání z funkce člena orgánu společnosti pro porušení povinností při výkonu této funkce. Hlasovací právo nevykonává taktéž společnost ohledně svého nabytého podílu¹³⁵. Oproti akcionáři nevykonává společník společnosti s ručením omezením hlasovací právo ani v případě, že valná hromada rozhoduje o jeho vyloučení nebo o podání návrhu na jeho vyloučení soudem. V úpravě akciové společnosti tato situace vypočtena není zjevně proto, že akciová společnost může, resp. musí akcionáře vyloučit, pouze pokud je v prodlení s vkladovou povinností, a jiný způsob vyloučení akcionáře není zákonem předvídan¹³⁶.

4.1.4 Hlasovací právo společníka akciové společnosti

Když opět pomineme stanovami připuštěné rozhodování per rollam, je zcela elementárním právem akcionáře, jehož prostřednictvím se akcionář podílí na správě společnosti výkonem hlasovacího práva, právo účastnit se valné hromady. Toto právo přísluší všem akcionářům bez ohledu na to, zdali jsou oprávněni hlasovat. Výjimkou je postup dle §500 odst. 3 ZOK, kdy akcionář po dobu trvání nepředložení akcií k výměně či vyznačení vyšší jmenovité hodnoty při zvyšování základního kapitálu ztrácí nejen právo hlasovat, ale taktéž všechna ostatní akcionářská práva dle §348 a násl. ZOK. Nutno zmínit, že účast na valné hromadě je právem a nikoli povinností, v souvislosti s čímž se setkáváme s pojmem tzv. racionální apatie akcionářů (shareholder apathy). Především v kótovaných akciových společnostech s velkým počtem akcionářů s často

¹³⁴ Srov. § 173 a § 426 ZOK

¹³⁵ § 149 odst. 2 ZOK

¹³⁶ Společnost s ručením omezeným se například může domáhat u soudu vyloučení společníka, který porušuje zvláště závažným způsobem svou povinnost, ačkoliv byl k jejímu plnění vyzván a na možnost vyloučení písemně upozorněn.

zanedbatelnými podíly, kteří jsou často zároveň „sériovými“ investory ve větším počtu společností, se tito zcela dobrovolně vzdávají účasti na valných hromadách jednoduše proto, že poměr investovaného času a užitku z účasti na valné hromadě je víceméně tristní¹³⁷. Obchodování na akciovém trhu je pro drobnější investory právě spíše jen kapitálovou investicí s cílem dosáhnout zhodnocení vložených prostředků na základě strategické analýzy toliko ke vstupu či výstupu z „pozice“, nikoli aktivním působením na rozhodovací procesy ve společnosti. Je ale zřejmé, že povaha akciové společnosti s tímto jevem nepřímo počítá již zmíněnou profesionalizací managementu. Jakkoli je tento přístup akcionářů rozšířený, je třeba dbát i na práva akcionářů, u kterých nechybí vůle se na správě společností podílet, ale fakticky je pro ně tato účast na správě natolik organizačně náročná, že ji v důsledku využívají minimálně. Hovoříme zde o tzv. participačních bariérách. Nástrojem k jejich prolomení je mimo jiné umožnění účasti a hlasování na valné hromadě pomocí elektronických prostředků umožňující dálkovou komunikaci. Problematika participačních bariér je předmětem diskuzí v globálním měřítku, koneckonců detailní úprava právě například hlasování pomocí dálkové komunikace v českém právu je důsledkem transpozice evropské směrnice 2007/36/ES¹³⁸.

Snahu o redukování trvání a přílišné komplexnosti valných hromad lze spatřovat také v úpravě dalšího práva akcionáře, a sice práva uplatňovat návrhy a protinavrhy k záležitostem pořadu valné hromady. Toto právo sloužící k zajištění možnosti akcionáře projevit vůči společnosti svou vůli šířeji, než je prostý souhlas či nesouhlas s projednávanou záležitostí, je limitováno taktéž jistými formálními náležitostmi. Mimo povinnost doručení protinávru v přiměřené lhůtě zákon taktéž stanoví, že návrhy o rozsahu více než 100 slov jsou na valné hromadě prezentovány představenstvem toliko ve své podstatě, nikoli v plném znění.

Právem neodmyslitelně spojeným s právem účasti na valné hromadě je samotné právo na ní projevit svou vůli hlasováním, které lze označit za nejvýznamnější nemajetkové právo akcionáře. Zákon o obchodních korporacích vychází převážně ze zásady přiměřenosti vztahu mezi akcionářovým podílem a mírou jeho vlivu na správu

¹³⁷ Viz např. Marks, Stephen G. The Separation of Ownership and Control, *Encyclopedia of Law and Economics*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 1999, s. 696, [cit. 12.8.2018] dostupné z: <<http://ecsocman.hse.ru/data/028/784/1216/5630book.pdf>>

¹³⁸ Zákon č. 420/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb. a další související zákony, konkrétně třeba právě změna znění §184 odst. 2.

společnosti¹³⁹. Tato zásada je však v určitých případech prolomena. V první řadě je tomu tak v úpravě prioritních akcií, kdy na rozdíl od úpravy v obchodním zákoníku, zákon o obchodních korporacích při mlčení stanov nepřiznává majiteli/vlastníku akcie hlasovací právo. Výjimkou jsou případy, kdy zákon vyžaduje hlasování podle druhu akcií. Tehdy je i vlastník prioritní akcie bez hlasovacího práva hlasovat oprávněn. Dalším případem faktické disproporce mezi podílem a hlasovacími právy je ustanovení § 353 odst. 2 ZOK, kterým zákon umožňuje ve stanovách určit nejvyšší počet hlasů jednoho akcionáře, stejně jako § 257 odst. 3 ZOK, jenž připouští asignaci odlišného počtu hlasů k různým kusovým akciím¹⁴⁰. Konečně je také možné vydat akcie se zvláštními právy, se kterými může být spojena rozdílná váha hlasů. V komparaci se společnostmi s ručením omezeným je zřejmé, že přestože není možnost odchýlení se od zákonného počtu hlasů společníka pojata tak zešíroka, fakticky je volnost stanovení vlastní korelace mezi podílem a počtem hlasů obdobná.

Jak bylo uvedeno v předchozí části, stejně jako u společnosti s ručením omezeným podléhá v určitých vypočtených situacích akcionářovo hlasovací právo sistaci. Oproti společníku společnosti s ručením omezeným je však akcionářovo hlasovací právo dle odkazovací normy § 426 písm. d) pozastaveno i v dalších případech stanovených jiným právním předpisem. Příkladem budiž společnosti, které měly před 1. lednem 2014 vydány listinné akcie na majitele a vlastníci těchto akcií se společností nepřihlásili v zákonem stanovené lhůtě¹⁴¹.

V souvislosti se sistací hlasovacích práv v kontextu akciové společnosti si dovolím vyslovit určitou pochybnost nad efektivitou úpravy, zejména vzhledem k rozhodování o odvolání z funkce. Představme si situaci, kdy bude rozhodnutím valné hromady za současné sistace svých hlasovacích práv z důvodu porušení povinností při výkonu funkce odvolán člen představenstva – akcionář, který by jinak disponoval dostatečným počtem hlasů, aby tomuto odvolání zabránil, přičemž z popisu situace předpokládáme, že se jedná o kvalifikovaného akcionáře¹⁴². Jako kvalifikovaný

¹³⁹ Viz např. úprava kusových akcií v § 257 ZOK

¹⁴⁰ Josková, L. In: Černá, S., Štenglová, I., Pelikánová, I., a kol. *Právo obchodních korporací*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 399 ISBN 9788074787355

¹⁴¹ § 3 odst. 1 zákona č. 134/2013 Sb., o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti akciových společností a o změně dalších zákonů.

¹⁴² § 365 ZOK – akcionář nebo akcionáři společnosti, jejíž základní kapitál je vyšší než 100 000 000 Kč, kteří mají akcie, jejichž souhrnná jmenovitá hodnota nebo počet kusů dosáhne alespoň 3 % základního kapitálu.

akcionář tento následně požádá dle § 366 ZOK představenstvo, aby svolalo valnou hromadu k projednání jím navržené záležitosti, kterou bude volba člena orgánu. Představenstvo valnou hromadu dobrovolně patrně nesvolá a bude čekat na uplynutí lhůty dle § 367 odst. 1 ZOK a na zmocnění akcionáře ke svolání valné hromady soudem. Pokud soud akcionáře ke svolání zmocní, přičemž z dikce zákona nevyplývá, že by za splnění určených náležitostí dle § 366 ZOK v tomto měl volnost rozhodování¹⁴³, tomuto následně už nic nebrání, aby vahou svých hlasů, jež již nemohou být postiženy systací, sám sebe opětovně zvolil členem představenstva.

Vyvstává zde několik otázek. Pokud po opětovném zvolení akcionáře členem představenstva představenstvo svolá další valnou hromadu za účelem rozhodování o odvolání člena představenstva, bude možné vzhledem k přetržení jeho funkce opět uplatnit postup dle § 426 písm. c) ZOK a sistovat jeho hlasovací práva na základě porušení povinností při výkonu funkce, ke kterým došlo v jeho minulém funkčním období? Domnívám se, že nikoli. Pokud si představíme jinou situaci, kdy je člen představenstva odvolán z funkce z důvodu porušení povinností, přičemž postupem času se ukáže, že jeho manažerské kvality převažovaly nad tímto porušením a bude zcela legitimně z vůle akcionářů zvolen opětovně, lze si jen těžko představit, že by porušení povinností v minulosti mělo nad jeho novým působením v představenstvu viset jako pomyslný Damoklův meč a že valná hromada by mohla v podstatě svévolně člena představenstva opětovně odvolat z důvodů, které již evidentně pominuly. Výše uvedená situace je však s touto v podstatě analogická.

Jako možné východisko se jeví aplikace § 212 odst. 2 NOZ, tedy klasifikace akcionářova hlasování o volbě člena orgánu jako zneužití hlasovacího práva. Lze však hlasování o volbě jednou sesazeného člena představenstva jednoznačně vnímat jako akt směřující k újmě celku? Zjevně bude záležet na okolnostech. Druhým a pravděpodobnějším východiskem bude § 428 odst. 2 ZOK, tedy neplatnost usnesení valné hromady pro rozpor s dobrými mravy. Dovolím si však tvrdit, že pokud má systace hlasovacího práva v rozhodování o odvolání člena orgánu z funkce sledovat efektivní možnost takového člena z funkce odvolat, měla by být doplněna jasným mechanismem, který zajistí alespoň minimální trvání takového důsledku.

¹⁴³ Vaněčková, V. In: Hejda, J. a kol. *Akciová společnost: zásadní změny podle nového zákona o obchodních korporacích, shrnutí hlavních rozdílů dřívější a současné právní úpravy, nejdůležitější dopady nové právní úpravy*. 1. vyd. Olomouc: Anag, 2014, s. 17 ISBN 9788072638918

4.2 Právo domáhat se neplatnosti usnesení valné hromady

Jako prostředek ochrany zájmů společníka a akcionáře slouží právo dovolat se neplatnosti valné hromady, a to pro rozpor s právními předpisy, společenskou smlouvou nebo nově po rekonstrukci také s dobrými mravy^{144, 145}. Neplatnost usnesení valné hromady má charakter spíše relativní neplatnosti, neboť jak uvádí Pelikánová, „... usnesení do té doby, než se promítne navenek v úkonech společnosti, se dotýká interních vztahů ve společnosti. Proto je právo domáhat se neplatnosti svěřeno subjektům stojícím uvnitř společnosti, tedy společníkům, jednatelům a členům dozorčí rady“.¹⁴⁶

Na rozdíl od akcionáře se společník společnosti s ručením omezeným může neplatnosti usnesení dovolávat pouze za předpokladu, že na valné hromadě podá proti tomuto usnesení protest. Tento vyžaduje určité obsahové a formální náležitosti. Obsahovou náležitostí je především řádné odůvodnění protestu, jelikož soud je při posuzování vázán důvody v něm uvedenými a k jiným důvodům, přestože by byly dány a neplatnost usnesení zakládaly, nepřihlédně¹⁴⁷. Petr Šuk dále uvádí, že toto vyplývá z ustanovení §192 odst. 2 ZOK, ačkoli výše uvedené dle mého názoru vyplývá spíše z judikatury. Dle mého názoru by bylo vhodné do daného ustanovení výslovně doplnit potřebu odůvodnění protestu a informaci o vázanosti tohoto odůvodnění soudem.

Z dikce ustanovení §192 odst. 2 ZOK dále plyne, že podáním protestu se rozumí jeho uvedení v zápisu valné hromady. Samotný verbální projev protestu je tedy nepostačující, což je dále v §189 odst. 1 písm. f) ZOK akcentováno výslovnou nutností o zápis protestu požádat. Zde je možné si představit situaci, kdy společník přes splnění veškerých obsahových náležitostí protestu v zápalu diskuze opomene explicitně požádat zapisovatele o jeho zápis, a tím pozbude možnosti se později dovolat neplatnosti. Z tohoto pohledu shledávám danou povinnost zbytečně tvrdou a zastávám názor, že

¹⁴⁴ Toto právo náleží vedle společníků také jednateli, členu dozorčí rady nebo likvidátorovi.

¹⁴⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 10. 2000, sp. zn 30 Cdo 1842/2000 „... se právní jednání přičítá dobrým mravům, pokud nerespektuje některou ze souhrnu společenských, kulturních a mravních norem, jež v historickém vývoji osvědčují jistou neměnnost, vystihují podstatné historické tendence, jsou sdíleny rozhodující částí společnosti a mají povahu norem základních.“

¹⁴⁶ Pelikánová, I. In: Pelikánová, I. a kol. Komentář k obchodnímu zákoníku, 2. díl. Praha: Linde, 1995, s. 320–321, 516 ISBN 8072011308

¹⁴⁷ Šuk, P. In: Štenglová, I., Havel, B., Čileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 377–378 ISBN 9788074004803

verbálně vznesený protest by měl být zapisovatelem zapsán bez dalšího. Při té příležitosti si dovolím citovat Jindřicha Vítka, o němž se domnívám, že implicitně dochází již v roce 2010 na základě osnovy ZOK k podobnému závěru: „*Lze jen doufat, že vzhledem k neprofesionalitě společníků společnosti s ručením omezeným nebude valná většina návrhů na neplatnost usnesení valné hromady padat kvůli absenci protestu pod stůl. Šikanózním žalobám nutnost protestu podle mého názoru nezabrání.*“¹⁴⁸

Nezapomeňme zmínit, že v případě porušení práva společníka společností při svolání valné hromady nebo v jejím průběhu závažným způsobem, vzniká vůči ní společníkovi právo na přiměřené zadostiučinění dle §261 odst. 1 NOZ¹⁴⁹.

4.3 Práva kvalifikovaných společníků

Mimo práv, jež požívají společníci bez ohledu na výši jejich podílu na základním kapitálu společnosti, přiznává zákon za určitých podmínek některým společníkům kapitálových společností i další práva, v nichž se promítá jejich privilegované postavení založené na vyšším poměru jejich podílu k základnímu kapitálu společnosti. Hovoříme zde o tzv. právech kvalifikovaných společníků. Kvalifikovaným společníkem nebo společníky akciové společnosti jsou ti, kteří mají akcie, jejichž souhrnná jmenovitá hodnota nebo počet kusů dosáhne alespoň 3 % základního kapitálu společnosti, jejíž základní kapitál je vyšší než 100 000 000 Kč, 5 % v případě společnosti se základním kapitálem, jenž je roven nebo je nižší než 100 000 000, nebo 1 % v případě společnosti se základním kapitálem 500 000 000 Kč a vyšším. Kvalifikovaným společníkem společnosti s ručením omezeným je společník, jenž disponuje podílem, na který připadají vklady dosahující alespoň 10 % základního kapitálu, nebo se kterým je spojeno alespoň 10 % hlasovacích práv. Úprava postavení kvalifikovaných společníků je jednostranně kogentní, tj. stanovy nebo společenská smlouva mohou přiřknout postavení kvalifikovaného společníka širšímu okruhu osob, nikoli tento okruh zúžit. Stejně tak lze rozsah jejich zvláštních práv vyplývajících ze zákona rozšířit, nikterak však omezit, neboť k takovým omezením se nepřihlíží.

¹⁴⁸ Vítek, J. *Neplatnost usnesení valné hromady s.r.o.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 163 ISBN 9788073575434

¹⁴⁹ § 193 odst. 2, § 430 odst. 2 ZOK

Jak již bylo zmíněno, podstatou práv kvalifikovaných společníků je vzhledem k výši jejich podílů, a tím presumovanému vyššímu zájmu na účasti na správě společnosti, poskytnout instrumenty, jejichž prostřednictvím mohou v rámci této správy uplatňovat větší vliv. Zároveň tak umožňují i společníkům, kteří by sami o sobě většího vlivu na společnost nedosáhli, zorganizovat se a na základě shodné vůle tento svůj vliv zesílit.

S ohledem na výše uvedené je právem kvalifikovaných společníků především požádat statutární orgán o svolání valné hromady k projednání jimi navržených záležitostí, přičemž taková žádost představuje pro statutární orgán zákonný důvod k jejímu svolání¹⁵⁰. Statutární orgán bude mimo jiné nezbytné náležitosti zkoumat i fakt, zdali navržené záležitosti spadají do působnosti valné hromady, neboť „... *nelze se domáhat svolání mimořádné valné hromady k projednání záležitostí, které nepatří do působnosti valné hromady*“¹⁵¹.

V praxi se především u akciové společnosti můžeme setkat se situacemi, kdy bude představenstvo požádáno o svolání valné hromady současně více akcionáři, jejichž návrhy na pořad valné hromady se mohou lišit jak co konkrétního pořadu, tak co do samotného obsahu. Vzhledem k finanční i organizační náročnosti konání valné hromady a i faktu, že časový sled projednávání navržených záležitostí může mít vliv na rozhodování o nich, je tedy více než účelné tyto návrhy spojit a projednat na jedné valné hromadě. Při uplatnění tohoto postupu je však nutné aplikovat § 367 odst. 2 ZOK, který vyžaduje k doplnění navrženého pořadu valné hromady představenstvem souhlas osob, které o svolání valné hromady požádaly. „*To však neznamená, že by nesouhlas některého ze žadatelů se spojením navrhovaných programů měl vždy za následek neplatnost těch usnesení valné hromady, k jejichž začlenění do programu nedal souhlas. Zda takový následek nastane, bude vždy nutno posoudit podle konkrétních okolností případu, zejména ve vazbě na důvody, pro které žadatel souhlas odepřel.*“¹⁵²

S právem požádat statutární orgán o svolání valné hromady úzce souvisí právo společníka valnou hromadu přímo svolat, a to za předpokladu, že statutární orgán požadavek na svolání v zákonné lhůtě nesplnil. Zatímco kvalifikovaný společník

¹⁵⁰ Filip, V. In: Lasák, J., Pokorná, J., Čáp, Z., Doležil, T. a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. díl. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 1662 ISBN 9788074785375.

¹⁵¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 2. 2005, sp. zn. 29 Odo 407/2004

¹⁵² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 12. 2007, sp. zn. 29 Odo 524/2006

společnosti s ručením omezeným je však ke svolání oprávněn po uplynutí této lhůty ex lege (§ 187 odst. 2 ZOK), akcionáři vzniká toliko oprávnění navrhnout soudu, aby jej ke svolání zmocnil (§ 368 odst. 1 ZOK).

Poněkud sporné je právo společníka žádat o doplnění pořadu jednání valné hromady. Zákon totiž toto právo explicitně přiznává pouze akcionáři (§ 369 ZOK). Že toto právo náleží i společníku společnosti s ručením omezeným toliko dovozuje literatura, neboť přestože argumentem *a contrario* by bylo možné dovodit, že pokud zákonodárce toto právo výslovně přiznal pouze kvalifikovanému akcionáři, činí tak se záměrem nepřiznat ho kvalifikovanému společníku¹⁵³, převažuje argumentace *a maiori ad minus*, neboť pokud kvalifikovanému společníkovi svědčí právo žádat o svolání valné hromady, tím spíše je oprávněn žádat o doplnění jejího programu¹⁵⁴. Žádost musí obsahovat i návrh usnesení, nebo řádné odůvodnění pro zařazení navrhovaného doplnění programu. Statutární orgán jako svolavatel valné hromady tuto žádost posoudí i z hlediska obsahového a pokud dojde k závěru, že daná záležitost nespadá do působnosti valné hromady, může ji odmítnout. Nicméně musí dbát toho, že „... každé odmítnutí (...) by mělo být opřeno o legitimní důvody“¹⁵⁵. Co si však počít za situace, kdy představenstvo odepře kvalifikovanému akcionáři jeho právo tím, že se záležitostí nebude fakticky zabývat? Na rozdíl od práva na svolání valné hromady dle § 367 ZOK zde nejsou akcionáři nadáni možností obrátit se na soud, aby je ke svolání valné hromady zmocnil. Jedinou možností k faktickému uplatnění tohoto práva se v tomto světle jeví právě postup dle výše uvedeného ustanovení, tj. požádat představenstvo přímo o svolání nové valné hromady.

Pouze kvalifikovanému akcionáři akciové společnosti přiznává zákon právo podat akcionářskou žalobu a žádat dozorčí radu o přezkum výkonu působnosti statutárního orgánu. V takovéto žádosti je povinen konkretizovat, jaká záležitost má být předmětem přezkumu. Dozorčí rada je povinna tento přezkum provést bez zbytečného odkladu, přičemž kvalifikovaný akcionář musí být dozorčí radou informován

¹⁵³ Dvořák, T. in: Černá, S. (ed.) *Obchodní korporace a ochrana slabší strany*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 76 ISBN 9788075525550

¹⁵⁴ Eichlerová uvádí argumentaci *a minori ad maius*, ale dle mého názoru je svolání valné hromady významnější skutečností než doplnění pořadu jednání, proto *a maiori ad minus*. In: Černá, S., Štenglová, I., Pelikánová, I., a kol. *Právo obchodních korporací*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 399 ISBN 9788074787355

¹⁵⁵ Filip, V. In: Lasák, J., Pokorná, J., Čáp, Z., Doležil, T. a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. díl. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 1672 ISBN 9788074785375

o výsledcích takového přezkumu nejpozději do 2 měsíců od doručení žádosti. Nutno však dodat, že absence těchto výslovných oprávnění pro kvalifikovaného společníka společnosti s ručením omezeným nepředstavuje jakékoli jeho znevýhodnění, neboť obě výše uvedená práva svědčí ex lege všem společníkům bez potřeby kvalifikace.

4.4 Právo na informace

Společníku veřejné obchodní společnosti svědčí dle § 107 ZOK právo nahlížet do všech dokladů společnosti a kontrolovat tam obsažené údaje. Úprava je oproti kapitálovým společnostem velmi stručná a široká, zřejmě protože společník je zpravidla statutárním orgánem, tudíž zde není potřeba postihovat procesy žádostí a poskytování informací mezi orgány a společenským substrátem společnosti. Taktéž se již z podstaty osobní společnosti společníkova informovanost o činnosti a stavu společnosti do jisté míry presumuje. Společenská smlouva může nahlížení do dokladů modifikovat procedurálně, nesmí však docházet k restrikcím, neboť § 107 ZOK je kogentního charakteru. §107 ZOK se plně uplatní taktéž na obě kategorie společníků komanditní společnosti.

Aby mohl akcionář akciové společnosti efektivně uplatňovat práva, jako je hlasovací právo nebo právo uplatňovat návrhy a protinávrhy, musí také oplývat dostatečnou znalostí všech skutečností pro výkon těchto práv relevantních, přičemž jeho přirozený přístup k těmto informacím je oproti společníkům osobních společností i společností s ručením omezeným ztížen vysokou mírou oddělení manažerských a vlastnických struktur. K tomu je zákonem vybaven především právem na vysvětlení dle § 357 ZOK, které lze vnímat jako zvláštní, vysoce formalizovanou formu práva na informace. V komparaci s právem na informace společníka společnosti s ručením omezeným dle § 155 ZOK zde spatříme zásadní odlišnosti v postavení akcionáře a společníka společnosti s ručením omezeným co do informační povinnosti společnosti vůči nim. V první řadě se může společník společnosti s ručením omezeným dožadovat po společnosti informací, a to jak na valné hromadě, tak mimo ni, naproti tomu právo akcionáře na vysvětlení je výslovně vázáno pouze na valnou hromadu. Rozdíl je tu také co do účelu, za kterým se akcionář informací dožaduje. Zatímco společník společnosti s ručením omezeným může žádat v podstatě jakékoli informace mající spojitost se společností, akcionář je omezen toliko na informace, jež jsou relevantní pro posouzení

obsahu záležitostí zařazených na valnou hromadu nebo pro výkon jeho akcionářských práv na ní. V neposlední řadě je tu taktéž odlišnost v míře formálnosti, neboť zatímco pro požadavky na informace společníka společnosti s ručením omezeným nejsou stanoveny žádné formální náležitosti, zákon umožňuje stanovám limitovat vznesené požadavky akcionáře jak časově, tak v případě písemných žádostí i rozsahem. Písemná žádost musí být navíc podána v časovém úseku mezi zveřejněním pozvánky na valnou hromadu a jejím konáním. Účel obecně striktnější úpravy lze spatřovat opět v tradičně vyšším počtu akcionářů akciové společnosti oproti společníkům společnosti s ručením omezeným, přičemž bez těchto omezení si lze snadno představit trvání valných hromad v řádu dnů. V případě příliš volné úpravy akcionářského práva na informace by také bylo relativně snadné valné hromady zneužíváním tohoto práva fakticky blokovat.

4.5 Povinnost loajality

Společník osobní i kapitálové obchodní společnosti má vůči ní široký katalog povinností, jejichž společným jmenovatelem je loajalita ke společnosti, zakotvená v §212 odst. 1 NOZ, a tedy vztahující se na členství v korporacích obecně. Generálně lze říci, že povinnost loajality představuje povinnost každého společníka chovat se ke společnosti čestně, zachovávat řád společnosti vymezený především společenskou smlouvou a usneseními valné hromady a obecně se chovat a jednat v zájmu společných cílů společnosti. Jak uvádí Dočkal, „... *jedná se tedy o povinnost smluvních stran počínat si ve smluvním závazkovém právním vztahu tak, aby byl naplněn účel a cíl tohoto vztahu a aby přitom byla zároveň šetřena jednotlivá oprávnění a oprávněné zájmy druhé smluvní strany*“¹⁵⁶. Josková povinnost loajality shrnuje také jako „... *obecný korektiv chování akcionáře, který se konkretizuje až v individuálních případech*“¹⁵⁷ a Černá ho definuje jako „... *výkladové pravidlo, v jehož rámci je třeba interpretovat jednotlivé dílčí povinnosti společníka vůči společnosti*“¹⁵⁸. V podstatě shodnou definici dále rozvádí i Nejvyšší soud, když uzavírá: „*Princip loajality je*

¹⁵⁶ Dočkal, T. In: *Odpovědnost a ručení v právu obchodních společností* / Milan Vrba (ed.). – 1.vyd. – Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2013, s. 49 ISBN 9788087146781

¹⁵⁷ Josková, L. In: Černá, S., Štenglová, I., Pelikánová, I., a kol. *Právo obchodních korporací*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 399 ISBN 9788074787355.

¹⁵⁸ Černá, S. *Obchodní právo. Akciová společnost*. 3. díl, ASPI, Praha 2006, s. 185 ISBN 8073571641

*výkladovým pravidlem, v jehož rámci je třeba interpretovat jednotlivé dílčí povinnosti společníka vůči společnosti.*¹⁵⁹

Loajalitu lze rozlišovat jako horizontální či vertikální a strukturovat na aktivní a pasivní složku. Aktivní složka může zahrnovat například povinnost zúčastnit se valné hromady, na níž má být přijato některé usnesení pro společnost zásadní, a aktivně se hlasování účastnit za účelem splnění potřebného kvora a přijetí takového usnesení. To představuje určité prolomení hlasovacího práva jakožto výhradně oprávnění, nikoli povinnosti společníka. K tomuto došel mimo jiné Ústavní soud, když uvedl: „*Povinnost brát ohled na zájmy dotčených osob se uplatní zejména při realizaci práv společníka (akcionáře) podílet se na řízení společnosti, a to především při výkonu hlasovacího práva. Aktivní povinnost hlasovat může kupř. nastoupit v případě, že usnesení valné hromady je v bytostném zájmu společnosti.*“¹⁶⁰ Průlomová byla v koncepcích povinnosti loajality dále především koncepce rozhodnutí Spolkového soudního dvora, a to například v kauzách Linotype, BMW nebo Girmes, kde v posledním jmenovaném dvůr dospěl k závěru, že povinnost loajality poruší i ten, kdo za stavu iminentní insolvence hlasuje na valné hromadě proti přijetí opatření, které mají za cíl úpadek odvrátit.

Pasivní složkou se rozumí zákaz zneužití práv společníka obecně, zejména potom zneužití práva hlasovacího a případně též šikanozní výkon práva¹⁶¹. Jako příklad šikanozního výkonu práva uvádí Eichlerová případ, kdy společník společnosti s ručením omezeným podá návrh na prohlášení neplatnosti usnesení valné hromady nikoli proto, že má za to, že usnesení vykazuje materiální vady pro rozpor se zákonem nebo společenskou smlouvou nebo formální vady pro nedostatky při svolání valné hromady nebo neschválení usnesení potřebnou většinou, ale proto, aby vymohl na společnosti neoprávněný prospěch¹⁶². V souladu s uvedeným můžeme tedy říci, že porušením povinnosti loajality mohou být jakékoli „zastírací manévry“, ke kterým je v zásadě společník zákonem zmocněn, ale pro faktické sledování jiného, společníkovi

¹⁵⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 6. 2007, sp. zn. 29 Odo 387/2006

¹⁶⁰ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. 12. 2011, sp. zn. I. ÚS 3168/11

¹⁶¹ Šikanozní výkon práva, tj. výkon práva učiněný v konkrétním případě nikoliv za účelem dosažení určitého hospodářského cíle a účelu sledovaného zákonnou normou, nýbrž záměrně (tzv. kvalifikovaný úmysl – dolus coloratus) či hlavně za účelem poškození či znevýhodnění jiného bude však zřejmě klasifikován jako jednání v rozporu s principem poctivosti právního, resp. obchodního styku, nebo jako výkon práva v rozporu s dobrými mravy dle § 6 a §8 NOZ

¹⁶² Eichlerová, K. in: Černá, S., Štenglová, I., Pelikánová, I., a kol. *Právo obchodních korporací*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 321 ISBN 9788074787355

prospěšného a společnost poškozujícího účelu jsou jednáním ve smyslu loajality protiprávním.

Konkretizace povinnosti loajality společníků je třeba hledat především v rozhodovací praxi soudů. Důležité východisko pro aplikaci povinnosti loajality poskytl Nejvyšší soud ČR, když uvedl, že „... *povinnosti společníka nemusí vyplývat ze zákona či společenské smlouvy, ale také ze zásad obchodního zákoníku, dalších nepsaných společníkových závazků vůči společnosti a jiných právních skutečností*“¹⁶³. Co do specifikace dílčích povinností subsumovaných pod princip loajality v poslední době Nejvyšší soud například řešil otázku, zdali lze z povinnosti loajality dovodit společníkovu povinnost uzavřít se společností smlouvu potřebnou pro naplnění účelu jejího podnikání, přičemž došel k závěru, že takováto kontraktační povinnost mezi společníkem a společností nevzniká, když uvedl mimo jiné že „... *pouze z principu loajality nelze dovozovat povinnost společníka přenechat společnosti ze svého majetku určitou věc, právo či jinou majetkovou hodnotu, byť by byly potřebné pro podnikání společnosti*“¹⁶⁴. Již dříve také vyjádřil názor, že „... *za použití principu loajality pak lze nepochybně dovodit, že jednou z povinností společníka při převodu obchodního podílu je, aby převodem obchodního podílu neúměrně a neodůvodněně neohrozil další činnost a existenci společnosti, resp. aby právo převést obchodní podíl nezneužil k obejití povinností, jež by mu jinak plynuly z případné likvidace či prohlášení konkursu na majetek společnosti*“¹⁶⁵.

Jedním z prvků povinnosti loajality a zároveň její konkretizací je zákaz konkurence. Ten zákon specifikuje především jako povinnost zdržet se podnikání v předmětu podnikání společnosti, včetně podnikání ve prospěch jiných osob, zprostředkovávání obchodů společnosti pro jiného a členství ve statutárním nebo jiném orgánu jiné obchodní korporace s obdobným předmětem podnikání s výjimkou koncernu. Jak uvádí Dvořák, za problematickou lze považovat formulaci „*zákaz podnikání ani ve prospěch jiných osob*“¹⁶⁶, a vyslovuje domněnku, že ji lze chápat i ve smyslu podílnictví na aktivní podnikatelské účasti jiných osob například formou tichého společenství, ale z důvodu užití slova „podnikat“ zákonodárcem naopak vně působnosti

¹⁶³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 1. 2006, sp. zn. 29 Odo 1007/2005

¹⁶⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 8. 2015, sp. zn. 29 Cdo 1436/2014

¹⁶⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 6. 2007, sp. zn. 29 Odo 387/2006

¹⁶⁶ Dvořák, T. Veřejná obchodní společnost. Praha: ASPI Publishing, 2003, s. 109 ISBN 8086395618

této formulace umisťuje výkon práce v pracovním, služebním či obdobném poměru. Zde spatřuji zásadní nedostatek v právní úpravě, která za předpokladu, že nedojde k modifikaci zákazu konkurence ve společenské smlouvě, může být zejména pro podnikatele-právní laiky velmi zavádějící. Z pozice podnikatele lze dané ustanovení velmi snadno vnímat tak, že materiálně pokrývá veškeré konkurenční jednání pro něj relevantní. Skutečnost, že hranice mezi konkurenčním jednáním a jednáním zákazem konkurence nepostiženým je v zásadě pouze forma spolupráce mezi jednajícím společníkem a jiným podnikatelem, vytváří značný prostor pro jednání *in fraudem legis*. Velmi jednoduše si lze představit situaci, kdy jinak konkurenčně jednající společník uzavře s jiným podnikatelem pracovní smlouvu, v níž bude jeho mzdové ohodnocení určeno výkonnostně, vágně, nebo bude jinak určeno více či méně flexibilní složkou tak, aby byl finančně na tomto podnikání fakticky zainteresován podobně, jako by se na něm podnikatelsky účastnil. V ten okamžik nemůže společníka úprava obsažená v §109 ZOK postihnout. Z úhlu pohledu společníka ohroženého takovýmto jednáním jiného společníka je zcela nerozhodné, zdali se fakticky konkurenčního jednání dopouští v rámci své podnikatelské činnosti nebo v rámci pracovněprávního vztahu. Z tohoto důvodu jsem toho názoru, že dikce daného ustanovení by se měla zpřesnit ve smyslu postižení jakékoli činnosti společníka v daném oboru podnikání, která přináší hospodářský užitek subjektu odlišnému od společnosti, jejímž je společníkem.

Úprava zákazu konkurence pro společníky jednotlivých forem obchodních společností není totožná a lze konstatovat, že její intenzita je přímo úměrná síle vazeb mezi společníkem a společností vyplývajících z povahy formy společnosti. Zákaz konkurence je tedy nejsilnější u osobních obchodních společností a s převažujícími kapitálovými prvky oslabuje. Zatímco zákon v případě veřejné obchodní společnosti přirozeně zakládá zákaz konkurence u osob společníků¹⁶⁷, u společnosti s ručením omezeným je zákaz konkurence stanoven pouze pro jednatele společnosti, přičemž vymezení rozsahu tohoto zákazu ponechává v gesci společenské smlouvy, když stanoví že „... *společenská smlouva může určit, v jakém rozsahu se zákaz konkurence vztahuje na jaké společníky*“.¹⁶⁸ Zde shledávám dikci ustanovení v teoretické rovině problematickou, protože dle mého názoru z něj nevyplývá zcela jasně, zdali absence modifikace zákazu konkurence ve společenské smlouvě znamená, že se na společníky

¹⁶⁷ § 109 ZOK

¹⁶⁸ § 199 odst. 4 ZOK

nevztahuje, nebo naopak vztahuje, a to ve stejném rozsahu jako na jednatele, přičemž modifikace společenskou smlouvou dopadá toliko na rozsah. Při bližším zkoumání je zřejmé, že zákonodárce zamýšlel první zmíněnou variantu, což vyplývá z důvodové zprávy k §199 ZOK, která říká, že „... *obdobně je dispozitivně stanoveno, že se zákaz konkurence může podle společenské smlouvy vztahovat i na společníky*“, tuto interpretaci potvrzuje i Ivana Štenglová, když uvádí, že z § 199 odst. 4 ZOK plyne, „... *že valná hromada může rozšířit zákaz konkurence nejen věcně, ale i personálně*“¹⁶⁹ a se stejným závěrem se setkáme i v judikatuře¹⁷⁰. Mám za to, že znění dané normy by bylo vhodné přeformulovat například v tom smyslu, že společenská smlouva může určit, že zákaz konkurence se vztahuje také na jednotlivé společníky a v jakém rozsahu. Jednalo by se o velmi jednoduchou změnu syntaxe, která by však odstranila veškeré případné pochybnosti o pravém smyslu tohoto ustanovení. Důvodová zpráva k §199 ZOK dále uvádí, že z dikce zákona je zřejmé, že rozsah zákazu konkurence lze upravit i odlišně pro jednotlivé společníky. S tímto nelze než souhlasit, ale opět si dovolím polemizovat o úplnosti dikce ustanovení, což také reflektuje výše navržená formulace, v jejímž případě by při interpretaci nebylo zapotřebí extenzivního výkladu.

Otázkou je uplatnění zákazu konkurence u akcionářů. Jak bylo zmíněno výše, čím silnější kapitálový prvek společnosti, tím slabší vliv zákazu konkurence. Stejně jako u společnosti s ručením omezeným je zákaz konkurence taktéž stanoven toliko pro členy orgánů společnosti, a sice členy představenstva a dozorčí rady. Ekvivalent ustanovení §199 odst. 4 ZOK, který by výslovně stanovil možnost rozšířit působnost zákazu konkurence i na akcionáře zde však budeme hledat marně. Právě v přímé komparaci s úpravou zákazu konkurence jednatele společnosti s ručením omezeným docházím vzhledem k absenci ustanovení explicitně umožňujícího personální rozšíření působnosti k závěru, že na akcionáře zákaz konkurence, na rozdíl od společníka společnosti s ručením omezeným, uplatnit nelze. Ke stejnému závěru, byť bez bližší argumentace, dochází Štenglová, když uvádí že „... *rozšíření zákazu konkurence na další osoby není možné*“¹⁷¹.

¹⁶⁹ Štenglová, I. In: Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 389 ISBN 9788074004803

¹⁷⁰ rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 11. října 2013, č. j. 7 Cmo 371/2012-86

¹⁷¹ Štenglová, I. In: Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 703 ISBN 9788074004803

4.6 Derivativní žaloby společníků

Dalším důležitým instrumentem kontroly společnosti společníkům zákonem poskytnutým je institut tzv. společnické žaloby. Jejím smyslem je obecně umožnit společníkovi hájit zájmy společnosti proti jí poškozujícímu jednání ostatních společníků, jednatele, vlivné osoby či členů dozorčí rady. Kateřina Eichlerová uvádí¹⁷², že „... společníkovi vzniká právo podat za společnost žalobu jen tehdy, je-li společnost nečinná, proto je povinen nejprve o svém záměru informovat dozorčí radu, je-li zřízena, a dát tak dozorčí radě možnost hájit zájmy společnosti ...“, přičemž tak uvádí v kontextu společnické žaloby obecně, nikoli ve vztahu ke konkrétní pasivně legitimované osobě. Z toho důvodu si s takovýmto závěrem dovolím nesouhlasit, neboť přesto, že společnická žaloba je obecně vnímána jako ultima ratio, jelikož za právnickou osobu jedná někdo, kdo za ni za pravidelného běhu věcí jednat nemá a „mělo“ by jí předcházet konání společnosti¹⁷³, zákonný předpoklad písemného uvědomění dozorčí rady je zde toliko pro společnickou žalobu proti jednatele, resp. členovi představenstva¹⁷⁴ a nikoli pro *actio pro socio* generálně, tedy například proti jinému společníkovi či vlivné osobě.

Od společnické žaloby je nutné diferencovat žaloby na společníka z důvodu porušení povinnosti loajality vůči společnosti. Takovouto žalobu podává poškozený společník nikoli za společnost, ale za svoji osobu, pro újmu způsobenou na jeho podílu¹⁷⁵.

V kontextu aktivní legitimace k derivativní žalobě lze spatřit zásadní odlišnost v postavení akcionáře oproti postavení společníka ve společnosti s ručením omezeným. Ke společnické žalobě dle § 157 ZOK je aktivně legitimován každý společník společnosti s ručením omezeným, a to zcela bez ohledu na výši jeho podílu ve společnosti¹⁷⁶. Oproti tomu v akciové společnosti je aktivně legitimován pouze

¹⁷² Eichlerová, K. In: Černá, S., Štenglová, I., Pelikánová, I., a kol. Právo obchodních korporací. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 320 ISBN 9788074787355

¹⁷³ Havel, B. In: Štenglová, I., Havel, B., Čileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 300 ISBN 9788074004803

¹⁷⁴ §158 ZOK

¹⁷⁵ Hovoříme o tzv. reflexní škodě.

¹⁷⁶ Kvalifikace společníka společnosti s ručením omezeným k uplatnění nároku na náhradu újmy za společnost byla v českém právním řádu zakotvena naposledy zákonem č. 58/1906 ř. z., o společnostech s ručením obmezeným (sic!), který v § 48 stanovoval podmínku vlastnit kmenové vklady ve výši desetiný kmenové jistiny. Zákon dostupný z <<https://www.epravo.cz/vyhledavani-asi/?Id=633&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>>

kvalifikovaný akcionář. Zde je třeba se zamyslet nad samotnou podstatou derivativních žalob a účelu, které sledují. Stále častěji se objevuje názor, že derivativní žaloby jsou výrazně podužívány, přičemž jako hlavní důvod lze sledovat právě požadavek na minimální podíl na základním kapitálu společnosti. Úprava kvalifikovaných akcionářských žalob vychází mimo jiné z premisy, že tzv. *major shareholders* se těší výrazně větší incentivě ke kontrole a monitoringu výkonu funkce statutárních orgánů nežli drobní akcionáři, a to především proto, že časové i finanční náklady této kontroly na jednu akcii jsou nepoměrně nižší, než je tomu u drobných akcionářů¹⁷⁷. Z tohoto důvodu budou tuto kontrolu vykonávat spíše a efektivněji než ostatní jednotliví akcionáři.

Grechenig a Sekyra ovšem docházejí k názoru, že tento model je v praxi zcela disfunkční, protože představenstvo má pravidelně s kvalifikovanými akcionáři výrazně užší vztahy, a proto se v případě vzniknutí újmy společnosti jednáním statutárního orgánu tito mnohem pravděpodobněji dohodnou na nelegálním vyrovnání se za způsobenou újmu. Na základě velmi vědecky pojaté analýzy výslovně uvádějí: „*We have argued that the lack of derivative lawsuits in continental Europe is due to percentage limits as provided for in the various jurisdictions. Percentage limits require shareholders to hold a minimum share of typically 5 or 10 % in order to bring an action against the management. These widespread legal provisions allow the managers to misappropriate corporate assets and bribe the potential plaintiff-shareholders, imposing a negative externality on the remaining shareholders*“ a problém shrnují následovně: „*Our analysis suggests that percentage limits increase the problem of bribery and misappropriation.*“^{178 179} I ve světle těchto závěrů je dle mého názoru kvantitativní omezení aktivní legitimace k akcionářským žalobám spíše kontraproduktivní, jelikož statutární orgán má fakticky předem určený a v praxi často velmi úzký okruh akcionářů, kteří se mohou náhrady způsobené újmy domáhat, čímž se

¹⁷⁷ Grechenig, K.; Sekyra, M. No Derivative Shareholder Suits in Europe: A Model of Percentage Limits and Collusion [online]. Bonn: Preprint of the Max Planck Institute for Research on Collective Goods. 2010/15 [cit. 14. 7. 2018]. Dostupné z: < http://www.coll.mpg.de/pdf_dat/2010_15online.pdf>.

¹⁷⁸ Ibid.

¹⁷⁹ V překladu: „*Domníváme se, že nízký počet soudních sporů z derivativních žalob v kontinentální Evropě může mít původ v omezeních aktivní legitimace na základě velikosti podílů, obsažených v právních úpravách různých jurisdikcí. Tato omezení typicky vyžadují, aby akcionář disponoval alespoň 5 či 10% podílem na společnosti k tomu, aby mohl podat žalobu na management. Tato obecně rozšířená ustanovení umožňují manažerům zpronevěřit korporátní zdroje, podplatit k žalobě aktivně legitimované akcionáře a tím způsobit škodu akcionářům ostatním.*“ „*Naše analýza ukazuje, že kvantitativní omezení aktivní legitimace se promítá ve zvýšené míře korupce a zpronevěry.*“

otevívá mnohem snazší cesta k ilegálním dohodám, které ve svém důsledku značně poškozují všechny ostatní akcionáře. Je zřejmé, že vypuštění minimálních požadavků pro uplatnění akcionářských žalob by se mohlo projevit v jejich neutěšeném nárůstu a s tím spojeným zatížením jak společností, tak soudů, přičemž o míře důvodnosti většiny z nich můžeme toliko polemizovat. Mám však za to, že pozitivní efekt takovéto změny má reálnou šanci převážit nad těmito negativními jevy a v neposlední řadě přinést vyšší míru ochrany všem akcionářům.

Závěr

Odlišnosti v právní úpravě a celkovém pojetí jednotlivých forem obchodních společností s sebou přináší zásadní rozdíly v právech, povinnostech a postavení jejich společníků jak v rovině obecné, tak za specifických okolností, které za dobu trvání společnosti mohou nastat. Cílem této práce bylo poskytnout v jistém smyslu nevyhnutelně obecný, avšak dostatečně odborný a analytický vhled do nejvýznamnějších aspektů, které od sebe jednotlivé formy korporací v kontextu postavení společníka diferencují. Na jednotlivých právech a povinnostech bylo v přímé i nepřímé komparaci ilustrováno, jak se právní forma korporace promítá do působení společníků v kontextu jak běžné správy, tak potenciálně eskalujících situací a neshod uvnitř společnického substrátu.

Práce pojmenovává a dále rozebírá problémy a výzvy spojené s převažujícím kapitálovým či osobním prvkem obchodní korporace, identifikuje fundamentální skutečnosti, z nichž tyto vyvěrají, a snaží se najít vzájemnou komplementaritu mezi specifickými motivacemi společníků v jednotlivých formách společností a právním rámcem, který je jim zákonodárcem poskytnut.

V obecné rovině lze dojít k závěru, že posun právní úpravy směrem k upevnění principu autonomie vůle úspěšně rezultoval v dostatečnou flexibilitu společníků co do vytváření vnitřní organizace a vztahů, avšak za zachování dostatečné míry rigidity potřebné pro udržení fundamentální diferenciaci jednotlivých forem korporací. Osobní společnosti poskytují ochranu primárně kvalitativní stránce účasti společníků ve

společnosti, zatímco s převažujícím kapitálovým prvkem se těžiště ochrany přesouvá směrem ke stránce kvantitativní. Důraz na smluvní volnost se však nevyhnutelně projevuje i ve zvýšených nárocích na znalosti a jistou míru profesionality společníků. Kde však jinde hledat větší uplatnění pro zásadu *vigilantibus iura scripta sunt* než právě v právu obchodních korporací.

Téměř pět let po rekodifikaci je taktéž nadále zřejmé, že mnohé změny se stále potýkají s nejednotností výkladů a bude úkolem soudní praxe vnést do nich světlo a zaručit potřebnou míru právní jistoty.

Na základě popsaných skutečností je více než zřejmé, že volba vhodné formy obchodní společnosti spolu s maximální možnou pozorností věnovanou obsahu zakladatelských jednání by měly být pro stávající i aspirující společníky korporací zcela esenciálními prvky jejich podnikatelského snažení.

Jak bylo zmíněno v úvodu, mnoho institutů a otázek rozebíraných v této práci by zasloužilo detailnější pozornost. Věřím však, že práce v souladu se stanoveným cílem poskytla dostatečně odborný exkurs do rozdílů, které v postavení společníků jednotlivých forem obchodních společností panují.

Seznam použitých zkratk

NOZ	Zákon č. 89/2012 Sb.,
ZOK	Zákon č. 90/1012 Sb., o obchodních korporacích a družstvech
ObchZ	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
InsZ	Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení
ČSÚ	Český statistický úřad
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
ZMPS	Zákon č.91/2012 Sb., zákon o mezinárodním právu soukromém

Seznam použité literatury

Odborné knižní publikace, monografie:

Bělohávek, A. J. a kol. *Komentář k zákonu o obchodních korporacích*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 538 s. ISBN 9788073804510.

Borkovec, A., *Akciová společnost a rozptýlené vlastnictví*. Praha: Leges, 2013, 15 s. ISBN 88075020192

Čáp Z., Jahelka P., Josková L., Hejda J., Vaněčková V., *Zákon o obchodních korporacích. Výklad jednotlivých ustanovení včetně návaznosti na české a evropské předpisy*, Praha: Linde Praha a.s, 2013, 264 s. ISBN 9788072019175

Černá, S., Štenglová, I., Pelikánová, I., a kol. *Právo obchodních korporací*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 320 s. ISBN 9788074787355

Černá, S. (ed.) *Obchodní korporace a ochrana slabší strany*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer Ř, 2017, 76 s. ISBN 9788075525550

Černá, S. *Obchodní právo. Akciová společnost*. 3. díl, ASPI, Praha 2006, s. 185 a n. ISBN 8073571641

Dědič, J. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. POLYGON, Praha: 2002, 1689 s. ISBN 8072730711

Dvořák, T. *Komanditní společnost*. Praha: ASPI Publishing, 2004, XXX s. ISBN 8073570270

Dvořák, T. *Osobní obchodní společnosti*. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008, 111 s. ISBN 9788073573836

Dvořák, T. *Osobní obchodní společnosti ve světle rekodifikace českého obchodního práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. 184 s. ISBN 9788073577551

Dvořák, T. *Společnost s ručením omezeným*, 3. přepracované vydání. ASPI-Wolters Kluwer, 2008, 196 s. ISBN 9788073573447

Dvořák, T. *Společnost s ručením omezeným*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 196 s. ISBN 9788074786334

Dvořák, T. *Veřejná obchodní společnost*. Praha: ASPI Publishing, 2003, 109 s. ISBN 8086395618

Eliáš, K., Pokorná, J., Dvořák, T. *Kurs obchodního práva: obchodní společnosti a družstva*. 6. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, 208 s. ISBN 9788074000485

Eliáš, K. a kol. *Kurs obchodního práva, Právnícké osoby jako podnikatelé*, 1. vydání, Praha: C. H. BECK, 1995, 47 s. ISBN 8071793914

Hejda, J. a kol. *Akciová společnost: zásadní změny podle nového zákona o obchodních korporacích, shrnutí hlavních rozdílů dřívější a současné právní úpravy, nejdůležitější dopady nové právní úpravy*. 1. vyd. Olomouc: Anag, 2014, 17 s. ISBN 9788072638918

Holejšovský, J. *Valné hromady společností s ručením omezeným*. Praha: C. H. Beck, 2011, 68 s. ISBN 9788074003912

Kostohryz, M. *Piercing of the corporate veil: překonávání samostatnosti kapitálových společností ve srovnávacím pohledu*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013, 5 s. ISBN 9788087146965

Lasák, J., Pokorná, J., Čáp, Z., Doležil, T. a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. díl. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, 1662 s. ISBN 9788074785375.

Lokajíček, J. *Prolomení majetkové samostatnosti kapitálových společností*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, 21 s. ISBN 9788074006036

Ondřej, J. a kol. *Ukončení podnikání*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2017, 163 s. ISBN 9788075525659

Pelikánová, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku*. II. Díl. 3. vyd. Praha: ASPI, 2004 435 s. ISBN 8086395995

Pelikánová, I. *Veřejná obchodní společnosti. Srovnávací právo obchodní*. Praha: Orac, 2002, 158 s. ISBN 8086199495

Pokorná, J., Holejšovský, J., Lasák, Pekárek, M. a kolektiv. *Obchodní společnosti a družstva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 448 s. ISBN 9788074004759

Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 389 s. ISBN 9788074004803

Vítek, J. *Neplatnost usnesení valné hromady s.r.o.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, 163 s. ISBN 9788073575434

Vrba, M. (ed.) *Odpovědnost a ručení v právu obchodních společností*, 1. vydání, Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2013. 49 s. ISBN 9788087146781

Odborné články:

Havlík, A. Rozvolňování vztahu mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem v protikladu k vývoji interpretace §75 zákoníku práce – podnět k zamyšlení, *Práce a mzda*. 2004, č. 6–7, 83 s.

Janošek, V. Vyloučení (většinového) společníka ze společnosti s ručením omezeným rozhodnutím soudu *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*. Praha: C. H. Beck/SEVT, 13-14/2015, ISSN 1210-6410, 462 s.

Plíva, S. Ručení v obchodních vztazích, *Bulletin advokacie* 6–7/1995, 20 s.

Internetové zdroje:

Kittel, D. Kmenový list – některé zkušenosti z praxe, časopis *Ad Notam*, 18. 12. 2015, Praha: Notářská komora ČR, ISSN 1211-0558, dostupné z: https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_248-kmenovy-list-nektere-zkusenosti-z-praxe

Caska, O. Převod podílu ve společnosti s ručením omezeným a jeho vliv na výplatu podílu na zisku In: *Epravo.cz* [online]. 2017 [cit. 22. 3. 2017]. Dostupné z: <https://1url.cz/@prevodpodilu>

Čech, P., Nová rizika společníků a akcionářů po rekodifikaci, *LEGAL NEWS ŘÍJEN* 2012, Praha: Glatzova & Co., 2012. Dostupné z:

<http://www.glatzova.com/files/download/glatzova-newsletter-legal-news-nova-rizika-spolecniku-a-akcionaru-po-rekodifikaci.pdf>

Výkladové stanovisko č. 12 Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti ze dne 14. 1. 2014 k formě plné moci k zastoupení před orgánem právnické osoby a k rozhodování jediného společníka. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Stanovisko-12.pdf>

Marks, Stephen G. The Separation of Ownership and Control, *Encyclopedia of Law and Economics*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 1999, 696 s. dostupné z: <http://ecsocman.hse.ru/data/028/784/1216/5630book.pdf>

Grechenig, K.; Sekyra, M. No *Derivative Shareholder Suits in Europe: A Model of Percentage Limits and Collusion*, Bonn: Preprint of the Max Planck Institute for Research on Collective Goods. 2010/15. Dostupné z: http://www.coll.mpg.de/pdf_dat/2010_15online.pdf.

Judikatura:

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 7. 1996, sp. zn. 3 Cdon 851/96
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 1. 2006, sp. zn. 22 Cdo 103/2005
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 9. 2008, sp. zn. 29 Cdo 646/2008
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 11. 2004, sp. zn. 29 Odo 194/2004
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 9. 2006, sp. zn. 29 Odo 789/2005
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 4. 2006, sp. zn. 29 Odo 389/2005
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 1. 2006, sp. zn. 29 Odo 1007/2005
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 12. 2011, sp. zn. 32 Cdo 5089/2009
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 7. 2013, sp. zn. Cdo 4193/2011
Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze 17. 12. 1996, sp. zn. 19 Co 629/96
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 11. 2005, sp. zn. 20 Cdo 46/2005
Rozsudek nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 6. 2000, sp. zn. 29 Cdo 281/2000

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26.2.2009, sp.zn. 29 Odo 387/2006
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 1997, sp. zn. 1 Odon 2/97
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 10. 2000, sp. zn 30 Cdo 1842/2000
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 2. 2005, sp. zn. 29 Odo 407/2004
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 12. 2007, sp. zn. 29 Odo 524/2006
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 6. 2007, sp. zn. 29 Odo 387/2006
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 1. 2006, sp. zn. 29 Odo 1007/2005
Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 11. října 2013, č. j. 7 Cmo 371/2012-86
Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 22. 2. 1995, sp. zn.: 29/10 Cm 33/93
Nález Ústavního soudu ČR ze dne 27. 3. 2008, sp. zn. Pl. ÚS 56/05
Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. 12. 2011, sp. zn. I. ÚS 3168/11

Abstrakt

Cílem práce je za užití přímých i nepřímých komparativních metod nalézt a pojmenovat nejvýraznější prvky diference mezi právním postavením společníků v jednotlivých formách obchodních korporací, tyto dále analyzovat a šetřit jejich průběžných i konečných důsledků pro fungování korporace i samotný společnický substrát.

Přestože v nejobecnější rovině vyvěrá katalog práv a povinností společníků v jednotlivých formách obchodních společností z hodnot a mechanismů všem formám společných, postavení společníků je v mnoha ohledech diametrálně odlišné a má velmi zásadní vliv na míru a způsob uplatňování práv, stejně jako na rozsah a povahu povinností včetně důsledků spojených s jejich neplněním. Odchytky a odlišnosti však systematicky korespondují s tím, jak v daném typu korporace převažuje osobní či kapitálový prvek.

V první kapitole bude pojednáno o základních pojmových znacích a specifikách jednotlivých forem obchodních společností s důrazem na jejich význam v kontextu podnikání.

Kapitola druhá je věnována problematice členství v obchodní korporaci z pohledu jeho vzniku a zániku v různých formách obchodních korporací. Kapitola v komparativním pohledu popisuje originární a derivativní způsoby nabytí členství, následně pak dobrovolné a nedobrovolné způsoby jeho zániku.

Třetí kapitola se soustředí na srovnání vybraných aspektů kvantitativní stránky podílu společníků v jednotlivých společnostech, konkrétně práva na podíl na zisku, vkladové povinnosti a ručitelského závazku společníků. V rámci ručení je pojednáno taktéž o prolamování majtkové samostatnosti obchodních korporací.

V kapitole čtvrté jsou pak do srovnání postaveny vybrané prvky kvalitativní stránky podílu společníků v jednotlivých formách korporací. Pozornost je věnována především hlasovacímu právu, u kapitálových společností pak také s hlasovacím právem spojeným otázkám valných hromad. Dále jsou podrobena analýze a komparaci práva kvalifikovaných společníků, právo na informace a povinnost loajality. Závěr kapitoly je pak věnován institutu společnických žalob.

Abstract

The thesis sets its goal in finding and identifying the most significant elements of differentiation between a legal statuses of members of individual forms of business companies in Czech law system. These elements are being a subject of further analysis and research of how they result both in the companies' operations and internal relations between members.

Despite the fact that in general, rights and duties of members of individual types of business companies are based on values and mechanics that are common to all, legal statuses of members are diametrically different in many ways. These differences have major impact both on forms and extent to which members can exercise their rights, as well as matters of their duties and consequences of their default. However, these distinctions systematically correspond with whether a personal or capital element prevails in the type of the corporation.

The first chapter introduces the essential parameters and specifics of individual forms of companies, emphasising their role and importance within a business environment.

Chapter two is dedicated to the matters of membership in a business company, focusing on its acquirement and termination in different types of companies. From a comparative view, this chapter first describes both original and derivative ways of becoming a member, then explains voluntary and non-voluntary modes of membership termination.

Third chapter aims on comparison of selected elements of quantitative aspect of a member's share while focusing on profit participation, deposit obligation and members' liability. In terms of liability, piercing of the corporate veil doctrine is also a subject of analysis.

Chapter four offers a comparative view on selected elements of qualitative aspect of a share in different types of corporations, main subject being the voting rights and certain matters of general meetings respectively. Research then focuses on comparison of rights of members possessing qualifying holdings, rights to information and duty of loyalty. In the end, derivative actions are being analysed.

Seznam klíčových slov / keywords list

Obchodní společnost / Business company

Společníci / Members

Právní postavení společníků / Legal status of members

Název práce v anglickém jazyce / Thesis title in english

Company members in individual types of companies